

אוצר
בין אדם לחבירו

צילומי מקורות

והלכת בדרכיו גמ"ח

מכון תורת האדם לאדם
צפת

הבית הלאומי לתורה ולחיים

בס"ד

אוסף צילומים בהלכות בין אדם לחבירו

ניתן לערוך חיפוש בתוך הקובץ CNTRL F

ניתן לפתוח חלון סימניות לראות רשימת הספרים CNTRL B

מכון תורת האדם לאדם, צפת

והיה רחוקה נ' שנות מקדו ל' יתורם עתהאל
ועבד וכו' ע"ס :

פרק מ'

אבל מפורותהן בשולו הכי גרסוק כיושלמי
ד"ס מ"ס שאלה וכו' גרסי' התוספות
בשמות דק"ט ע"כ ד"ס אהרן וע"ס וסרס הגרול
הד"ס כאן בק' כסא רחמים וכו' פתח עינים שם
מחלם כחב דהכי גרסי' רבוס האר"י ז"ל רל"א פל
מדות אובל בשולו רק מקלת פירות חסו אובל
מפורותהן ע"ס ועיין עוד עליו בק' אסכת דוד
ד"ס ע"כ וכספר ברית עולם דף קכ"ד ע"א וע"ס
לא זכר שכן היא גירסת הירושלמי והתוס' ז"ל ועיין
לסרס מהר"ן בספר שמחת יתורם כחידושו להב"א
ועלם ממנו גם כן דבן היא גירסת הירוש' כאר"מ
והיה דתקן ממי כפ"ד דקדושין ד"כ ע"א רכ"א
מיהו חמי כל אומניות וכו' ואינו מלמד את בני
אלא תורה שאדם אובל משכרם בשולו וכו' ע"ס
דוק :

אלו קן כבוד אב ואם ונמלות חסדים והכח
שלוס בין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד
לס ובספ"ק דקדושין דף מ' ע"א מיתקי ראות
למס מקדשו כבטל אר"א דכתיב למען ואריכון
יחד ולמען ייטב לך ויחש"י ואריכון ימך לעולם
הבא ייטב לך כחיד דסייע בשולס חסו כנ"ח דכ'
חוק לרקס וחוקר ימלא חיים לרקס וכבוד ופירש' י
מלא חיים לעולם הבא לרקס וכבוד בשולס חסו
ומכאן שלס דכתיב בקס שלס ודפסו יאמר ר"א
אח"כ ודפסו דפסו כתיב הבא בקס שלס ודפסו
ומכאן חסו דחוק לרקס וחוקר : כת"ת דכתיב כי
הא חיד ואחיד ימך ופירש' יחיד בשולס חסו ואחיד
חסו לשולס הבא וכן דרשו כהר"ח כמדרש חמור
ספ פרש"י מלכוס יע"ס : והראב"ע גבי דכתיב
מכר אר"א למען ואריכון ימך ולמען ייטב לך
פירש' ז"ל ולמען ייטב לך יס אומנים רשו לשולס
שאל ע"ס ולפי פירוש זה י"ל למען ואריכון ימך
לשולס חסו וא"ס שסרס החיות כן הוא שלס חסו
ואח"כ שלס הבא וכמ"ס כפ"ק דרביבית ד"ח ע"א
ע"כ אחר"כ וטוב לך אחר"כ בשולס חסו לך לעולם
וע"ס וסרס ראותי מ"ס הרמב"ם דפ"ח מה' תשובה
ע"כ : והפ"ל דוסו סכרת ר"א שכתב הראב"ע
ומת"ם כלו לשולס הבא ועמ"ס הרב ופ"ס כפ"ק
והפ"ס ק"י ר"א ד"ס ונמלות וד"ס כבוד יע"כ
ולפי ד"ק יס ללפ"ן כער רס"י ז"ל דוק סוטכ' :
ועיין למ"ס אגרת אלסו ס"א ד"ע ע"ג יע"ס ועיין
לסרס אסכת דוד ד"פ ע"ד דפירש' ימלא חיים בשולס
חסו כי הוא חיד בשולס חסו לרקס וכבוד
לשולס הבא ע"ס הפך ממה שפירש רס"י כמ"ס ול"ו

ותלמוד תורה כנגד טלס כתב הרב קון
עצ"ר ז"ל לפי הטעם דרמב"ם ובתכו
הר"ס שאלס אובל פירותהם של מטת בשולס
שסו דסו מטת שכן אדם לחבירו וכן גרסו מ"ס
ותוס' לל"א קחשיב הלא אלא טוב לבריות נמי
ס"ד ס"א תלמוד דוקא כמשמעותו סר"ל ללמד
לחיים שאלס כפירש בפתחו ככל מקום שקול למד

התורה אפילו לעצמו אין זה כין אדם לחבירו ע"ס
ואח"כ שכדוריו מלחמי לסרס דרע יחזק חיות ז'
רק"ל למה לא תמי וליסוד תורה עמי ותלמוד קו'
וכתב כן אלא ר"ל שלמד לחיים לכן אדם ותלמוד
פועל יונא שלמד לחיים וא"כ אי נס כן כן
אדם לחבירו וק"ל עכ"ד : מיוס אף אס כפירש
בפתחו כמ"ס שקול לימוד התורה אפילו לעצמו
הי נס כן כין אדם לחבירו שסרס לשון הרמב"ם שכתב
החיד"ט הוא כך כי כת"ת ווכס האדם כב' שהתלמוד
מביא לידי מעשה ע"כ סר"ל זה ס"א ת"ת איס
רק כין אדם למקום ואס כן אמאי אובל מפורותהן
בשולס לכן אדם שגבול לידי מעשה וכמעשה
אובל כין אדם לחבירו וכמ"ס סרס דרע יחזק שס
כרסא אמר' והרב ששנים לרוד כבונת פירות
סרמב"ס הנו ע"כ וק"ל :

אריב דכריל אדם העשה אותה בערעין מלס
כשולס ולשע"כ ע"א ונ"ע וס"ד ולס"ד
וחיד - מכלס כנגד אריבעה המס מטיבי וחסיד
לשול מוס שסו טובוס לשמים ולבריות כמ"ס סמ"ס
וכמ"ל קחשיב אלו שכנגד רעים לשמים ולבריות
ע"כ דכתיב ועבדתם אלקים אחרים וגו' וענ"ה את
השמים ולא יהיה מנוי וכו' סרי מוזק לכל הכריות
ג"ע כגון שכל על א"ס ואסרס על בעלה וס"ד
ולס"ד פס' רסיד כסו דע לבריות ג"כ וכמ"ס רס"י
כספ"ק דקדושין ד"מ ע"א ר"ה דע לשמים ורע
לבריות כגון רולס וכו' ומ"ס בפתח דע לשמים
ואיס דע לבריות מנ"ע וכו' חייט שזינה א"ס
דל"א אסרס לאחרים : וקד בריותה תמי ל"ס כחוספת'
פ"א דפירש' ופירש' שס סרס סקרי דוד ז"ל ע"כ
וע"ס : וכוס מוחל לל"א נקט אלא ר' אלו ולא
פירש' עול ומפיר ברית ומכלס פנים כחוסר אע"כ
דכ"י אלו כשרעים ממנו בשולס חסו ולשע"כ כמ"ס
כירוש' דהנסו לא שיק כסו דע לבריות כאלו ר'
אך קס"ס סרי אר"ל קס"ס סחטפס כעבדס ורס
ונל"ו פירות ושפיכות דמים ע"א מנן של לעשות
חוקק ולרבר אל ה' חושה ג"ע מנן שזאמר סן
יאלס איס את אשתו וכו' הל"א חטף חטף סארן
וגו' שפיכות דמים שזאמר גתחף סארן כרמים
ובעין סחטפס סגשמים כגזר"ס כמ"ס טיסקף לחק
יו"ס סוד ויקר"א יע"ס שסרס דע לבריות ממי ולא
נקט ליה : ועיין להרמב"ם דפ"ו מה' תשו' שכתב
בסרס ויס חטא שזרעין ממנו בשולס ולשע"כ
ע"ס ועמ"ס סרס ופ"מ כפ"א דפירש' קי' י"א חק
כ"ח ע"ד ומ"ס אגרת אלסו ס"א שס דע"כ ע"כ
והרב כבוד סכמים שס דכ"ו רע"כ דקד בריותה
איתא ממי כיושלמי שס ומפיק לס מקדמי כעו'
דכתיב סכרת סכרת וכו' וכמ"ס כפ"ק חלק ר"ל
ע"כ ובתב הרמב"ם כפ"ח מה' תשו' סכרת בשולס
סכרת לשע"כ : ואח"כ כפ"י מנ"ס דכעו' כתיב
חטאס גדולס וכנ"ע כתיב ואח"כ אשסו סרעס
סגדולס וכשפיכות דמים כתיב גדול עמי מנשא
ובלס"ד לשון מוכרת גדולות וס"מ ממי שסרס וסר
מטלס ועיין לסרס סס"ד שס סגסו סרס רס"י
לסרס יפ"מ שס סהקסס דלקמן (שס וכככלו סוף
פ"ק דקדושין ר"מ ע"א וכמ"ל) אחר"כ דעבדס
שזינה עושה פירות אין לה פירות וכמ"ל ג"ע
עושה פירות שזאמר אסס על בעלה ומליד ממנו
וקול

מביא מנצח ל

① מוסיף על המסמך לא צוה סיכום
וצ"ע כמה ומה המילון

② בסכך זשייט סיכום על מנצח
מקלה מאי שפא ו' המנצח

השני'אן בבנימין (שיט אהם
פיכוח) ~~מנצח~~ מנצח שטני
שחזר על לו סיכום, ולא כמורה
הייעוץ כל מנצח ...
וצ"ע מביא ו' תיכונים ...

והוא קבה לעבור על עשרת הדברות כראות
בבמ"ר פ"ט ופסוקים רמים דחשיב שיפך רמו וחס
ורעיוהו כראות' בפרק אר"מ ולה"ר מני שגורם
לשפך כמה רמים כלקמן אבל בע"א מאי פירות
איכא ושמי' במקוים ע"א שגורם לאחרים לחטוא
בזון פסל מוכה ועגלי וירבעם עכ"ר וע"א כתב עליו
מוה"ר באגרותיהם שם דע"כ ע"כ ה"ל וקשה לרד"ו
דעובר עבדות וזה דקתני שפירעוים וכו' הוא אפילו
שיהיה איזה הדין ואפילו כלימנא שאין אחרים
מנשכים אחריו ומראה דכל עובר עבדות וזה אי
אפשר אם אינו מכריח לאשתו ולבניו לעבורה כפיתוי
דבריו באומרו להם שכן החיוב לעשות וכיון דכפוי'
תקטיו נמשכים אחריו ונמלא דע"א עשה פירות
ע"כ דבריו ואני אקשה לתווייתו שמתקן ברבר
פשוט כי בפ"י אמרו בקפרי פרשת שלח לך מניין
אתה אומר שכל המורה בעבדות וזה כפר בעשיית
הדברות ת"ל אשר דבר ה' אל משה ולהלן הוא אומר
וידבר אלללים את כל הדברים וגו' מנין אף כמה
שנלטה משה שנאמר את כל אשר ליוה ה"ל ביד
משה מנין אף כמה שנלטה נביאים שנאמר מן
היום וכו' מגיד הכתוב שכל המורה בעבדות וזה
כפר בעשיית' הדברות וכמה שנלטה משה וכמה
שנלטה הנביאים וכו' ע"כ וכן כתבו הקוס' באריות
ר"ח ע"א ד"ה שהיא רביון דמורה בה מה מיד
לקיים כל המצות ומסתמא יעבור על כלן וע"כ
ועיון כס' ספרי דבי רב דל"ה ע"כ ויע"כ. הרי
מבואר והעובר ע"א הוא קובה לעבור על עשרת
הדברות ועובר על כל התורה כולה ונמלא דעבורה
זה עשה פירות ופרי פירות שעובר ע"כ המצות
ויוקר יגדל התימה על מו"ה אגרת אליהו ז"ל כי
קמא כידוע דמיותי שם קודם לזה מאד"ל כי העובר
ע"א כאלו עובר ע"כ התורה כולה עי"כ וזה פירוש
ובאמרו וכו' ע

זכות יש לה קרן ויש לה פירות של אמרו גדיק
כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו עבירה
יש לה קרן ואין לה פירות שאלו אוי לרשע רע וגו'
והני אמרו בתוספתא וכירושלמי פ"ק דפאה קומן
כ"ג וגם בבבלי ספ"ק דקדושין דף מ' ע"א ובדמאי
בב"ר פל"ג מה הרים הללו סרעים ועשים פירות
ק' מעשיהם של גדיקים עשים פירות שה"ר אמרו
גדיק כי טוב וגו' ומה תקום הוס לא סרע ולא
עשה פירות ק' אין מעשים של רשעים יושק פירות
שאלו היו עשין פירות היו מחריבין את העולם
וע"כ יש לרקק למע לא אמר התם גבי אין מעשים
של רשעים עשין פירות שה"ר אוי לרשע רע כי
גמול דיו ויעשה לו כדרך שאמר גבי מעשים ש"ן
ובמ"ש הכא וכו' מקומות הג"ל והריב. מהרש"י
א"ל הקשה היכי פסיק ותני זכות דמשמע כל זכות
והא לא תקן הכי אלא כד' דלעיל דוקא. וכתב
הרב בס' דחמים וכיוצא קשה בכריותא שלמי דהני
כי תרי סמיכי אהרדי' וכונו כן קשה כקוף פ"ק
דקדושין המביא חטין סנה תריייהו שניין דא כתיב
מן דא דברישא חיותי הא דתקן אלו דברים שאדם
עשה אותן אוכל מפירותיהן כעו"ז והקדן וכו'
כבוד או"א וב"א והבאת של' וכו' ות"ת וכו' ותני
עלה הני און ותו לא וכתיב הכי קתני הוכות יש
לה קרן ויש לה פירות וכו' דש"מ כי בכל זכות יש

קרן ופירות. ותו קרי אמרו בב"ר מה הרים וכו'
ק' מעשיהם של גדיקים עשים פירות ותקתא משמע
כל מעשיהם שששים' והרב יע"מ תי' (א) ע"כ
כל המצות אין ה' נתן שבר בעו"ז וגם בעו"כ
כ"א כשערו ערפא באותה מנה או ה' משלם הערפא
בעו"ז והמטה בעו"כ משל"כ אם קיום מטה
ולא ערפא בה אין לו כ"א שבר בעו"כ מה שא"כ
באותם דתקן אף כשלא ערפא יס' לו שבר בעו"ז
וכעו"כ עיון בס' חסד דוד דף קע"ג יע"כ וכן
ופ"ת דף ר"ד ע"ג תי' (ב) דע"כ כל המצות אפשר
דאכלו הקדן והפירות בעו"ז אבל באותם דתקן
פירותיהם ק' רבים שכל מה שאכלו בעו"ז הקדן
קיימת לעו"כ. ומ"ס אגרת אליהו כה א"ר ע"כ
ע"א תי' (ג) כמה שדיון למר סודות דכל"ל וזות
מאי הוכות כה"א הדיעה אלא למר סודות הדיעה
מהמטות הסכרות במתניתין שאוכל פירותיהן בעו"ז
והקדן קיימת לו לעו"כ וקאמר כאן דיש בכל"ל
מאותם מצות קרן ויש להם פירות והסנה הקדן
לעו"כ. הוא שבר גוף המטה שששים והפירות ק'
השמה ששמה כעשיית המטה וכו' וכן הפירות
דקאמר יע"כ דבריו מוחל לבידת הירושלמי שם
וכ"ס בבבלי ספ"ק דקדושין שם אף לפי גירסת
בריותא שלמי ובתוספתא דגרסי וכות כלי סא הדיעה
ל"מ מדי ועוד מה יענה שפתי מדיק למאמר רב"ר
דקאמר ק' מעשיהם של גדיקים עשים פירות כל
מעשיהם שששים אותם מטה שיהיה כמ"ל וכן
למ"ס כש"ט. כפ' בלאת ישראל ממלכים דהקב"ס
זורע כל המצות שששים האדם סריקע סקדא ערבות
ומעלות פירות ע"כ. והר"ב חיד"א כס' כסא
רחמים תי' (ד) דהם שני קונים רכל המצות הקב"ס
זורע אותם ומעלות פירות בזמנם אבל המצות
פרטיות דתקן שאדם אוכל מפירותיהם הוא שם
אחר דתקף כעשייתן הקב"ס קובע לו פירות בלי
זריעה כמו רבית ח"ו ק' וכן לשנה ולזה דיוק
קמא למר' אלו דברים שאדם עושה אותם אוכל
מפירותיהם דכעשייתם לבד קודם זריעה תקף אוכל
מפירותיהם ומ"ס וכדושים היריבתי הלא הוא כש"ס
בס' חסד דוד שם דף ע"ג וע"כ לו בס' מהלכות
הענין דל"ד ע"ג שתיין כן עי"כ והרב שוה"ר
בס' שמתת יאודה כתי' לכתא תי' (ה) ה"ל וז"ל
דסתם זכות אעפ"י שיש לו פירות גם כשפירות
שומר הוא לעו"כ אבל אלו דתקן בעתה' ובכריותא
שלמי כיון שיקן אוכל מפירותיהם גם בעולם הזה
כדקתני בהדיא עיון עליו וכן בקדוש חיותיו. לכתב
נור הקודש דק"ט ע"א שתי' עו"ה רב"כ והא דתני
אלו דברים שאדם אוכל מפירותיהן בעולם הזה וכו'
דמשמע הני ותו לא היינו לאטל פירות גם בעולם
הזה מלבד הפירות המתחדשים משברו לעולם הזה
אשר הם ככלל קרן יחשב כלפי שבר עולם הזה
אכל פירות המתחדשים בעולם הזה הוא שם
שום בכל המצות שכל זכות עשה פירות ובראשון
ע"כ. גרבר חסדי דודי ת"א כפ"י בתוספתא שם
כתב (תי' וי') ואל ואם דקתני: כתיב הכי זכות. יש
לה קרן כל"ע"ר דאיתא לשמי טעמא מאי. לא תי
לכו להק' לשכנעו כמתמי' ומשני שפיר משום ולא
דמו דהני דמיה טובים מילתא פסיקתא קמא לטעמא
עכ"פ יש לכן פירות כדתיב אמרו מדיק כי טוב
דקייט

דאמרי לנשים ולבנות כי פרו וכו' אבל הקד
והענין לאו מילתא פסיקתא היא דאורי' כתיב
א' לרשע רע כי נמול ודיו יעשה לו דאע"ג דהוא
רשע רע דקייט לנשים ולבנות אפ"ס כי נמול
דיו יעשה לו יע"ג ולע"ד אחרי המהיר אין זה
מסור בנפשו דכפ"ק דקדושין לא תני להקד דשכנגדן
ואפ"ס קתני הוכח וכו' וק"ל

ו' ים להם לעבירות פירות שנאמר ויאכלו
מפרו דרכם ובקוספתא וכירושלמי דפיהא
שם וגם בכבלי שם כפ"ק דקדושין מכה הוא קרא
מלק עבירה שפשה פירות ים לה פירות ושארין
שפשה פירות אין לה פירות ופירש"י א' עבירה שפשה
פירות כגון ח"ס שאדם חסד עובר עבירה ואחרי'
למזין ממנו לעשות כן ע"כ ואמר כלי פו רכ"כ
ע"א אבא א' כגון כא על הערוה והולד ממנה
בן שיה שפשה פירות ים לה פירות יע"ג :

ב' המוכה את הרכים אין מעגלן עבירה על
דור דהא שאר ער"ג שומר מטה לא ירע
וד רע וכו' כ"כ ר"ן ע"א מעשה בביתו של
מנחם חופר שיחין (לעולי רגלים ברבים רש"י)
שפלה לטור גדול באו והדדו את רסב"ד שפס א'
א"ל סלי וכו' ב' א"ל עלתם וכו' אמרו לו כחא
אמא אמר להם לא גביא חכמי ולא בן נביא חכמי
אלא כך אמרתי רב שאתו לריק מלמעלה כו
(למחר בורות ומערות לעולי רגלים רש"י) וכאל
ע' אע"ג נס יתכן לומר ע"פ מ"ס מ"ה
פירש' תלפיות דק"ה ע"כ משם סה"כ הול בשפוסקים
למחר בורות טוב לעיין ככה ער שיהיה בלחם מאד
חשוב ויע"ג כי העסק בהלכה לשכר הקליפות שס'
ס' דקדושת ונרדק שיטתו החדש מאד להקטין עצמו
למזי כחו ולהתעורר וכו' ישכר הקליפות ע"כ ע"כ
ש"ס שם לקמן דק"ס ע"ג שהגרי הרע מחמם
לחם לעבירה לכן כדי לבטל סחיטתו הנמא הזה
יך לבטלו בחימומו של קדושה דהייט חימום הקדושה
ע"ג ולכן כל המוכה את הרכים דהייט שחלמה
קדו' לאחרי' שטורח עמקם להסכור להם ההלכה
וחמם נפש כחלפול התלמידים ע"ז אין מעגלן
עמקם על דור דחמיותם של קדושה מבטל החימום
הנמא של ירא דעבירה ובאמור ח"כ כל המוכה
את הרכים שחלמה קדו' לתלמידים אפי' כמותה
קדי קי דע"י שאומרים שפשה מפיו שפחותיו
חמדת בקבר וכיון שתמיד הוא קדי קי לפיכך
אין מעגלן עבירה על דור דמי שנטמא בעבירה
אלו נמא כנפש מת כמ"ס בס' דכש לפי מער'
שן קי' ל"ג מש"ט יע"ג ואין דרכו של מק לירבק
שן וק"ל עיין בס' מענה לנפן לעמית בקדושה
מסד"מ: קי"ו דף מ' ע"א שכתב ה"ל עבירה כל
מקום דלית' כש"ס עבירה הייט עריות כדמכח
מלך דה"ס ד"ז ע"א שפשי ישראל כגופן א"ר
משה וכתבו הקוס' שם בעבירה בעריות ע"ג
ע"ל ואב שפשים לא דק דלא אמר רב בעבירה
וכתב הקוספות בעריות אלא על שפשי אומת
השטן כגופן אכל על שפשי ישראל כגופן הכי
אומר הקס שפשי ישראל כגופן מאי כיא א"ר
קדקפתא דלא מנח תפילין יע"ג ובקוספתא פ"ד
דיומא איתא כל המוכה את הרכים אין מספיקין
מזו לעבור עבירה וכו' שם דף פ"ז ע"א איתא

אין חטא כא על ידו והכי תקן כמחמ' פ"ה דחכות
מי"ח ועירש"י שם כנמרח הקב"ס מרחק מפניו
את העבירה שלא תבא לידו ע"כ ועיין למר זכתי
אבות על פירי אבות שסדף קר"א ע"א ואף ע"כ
יע"ג וכו' ראיתי להרב ס' הספידוס קי' סל"ב סב'
אדם שוכה את הרכים ולמד את העם ועשה עבירות
לא יגן מפוענשם הכא וכו' וכתיב הרי כדית שולס
שם וקא דתקן כל המוכה את הרכים אין חטא כא
על ידו הייט שחמכא את הרכים אינו כאל לחטוא
כשגב אכל לא מפני שוכה את הרכים יסתלק
ממנו הכחירה ולא יהיה לו יתא"ר ואם כן אס יגרו
הטעמו לעבור עבירה כמודי אשכר שיעבור כי הוא
כחידו"כ בס' דכש לפי מער' מ' קי' מ"ז ע"ג וע"ג
פי זס מתווכ שגיר מה שס' הקוספות ישפס שם
כיומא דף פ"ז ע"א ר"ה כל והקוספות כיומא דק"ע
ע"כ ד"ס מהו מאחר שלמד לאחרי' ועכ"ז ילא
לת"ר ויע"ג שגריאחר עבר כמודי כמבואר בכבלי
וירושלמי פ"ב דחגיגה ובמדרש רות רבתי כפ' לני
הלילה ויע"ג ודוק אחרי' למר עיין יעקב כיומא
שם שתי קי' הקוס' כדך שכתב עלן לבי ראשכחא
גברא וכה עד המכסים את יוסף הוא הקדוש הר"כ
קיר"א א' הנ"ל כי מנ"ר סרב עיין יעקב כעורו

ג' יהוה תלמידיו טחלן השפ"ב והוא וידר
לשאל שפא' (תהלים ט"ז) כי לא תעווכ
נפשי לשאל לא תתן חסידך לראות שחת וכתב הרב
קיו"ט באבות שם דכתיב דרש' לא תעווכ נפשי
לשאל לבא לידו עבירה שאלך לי אל' שאל לפי שלא
תתן חסידך לראות שחת חסידך רבים והם התלמידים
שוכי ע"י שיראוני בשחת והם יסיוו בג"ע והייט
דכתיב לראות שלא יהיו אלא רואים ולא באים ושמעין
ממי דדוקא כשיהיו התלמידים רבים כדכתיב חסידך
עכ"ד וע"ג השיב הרב חסדי רוד כח"א ד"ל סע"ר
דלא דקדק הרב דהיכה זו חסידך קרי וכתיב הוא
דכתיב חסידך וקרי חסידך לשון יחיד וכן העיר
הרב בקא דחמים כפי' כאן על הרב קי"א שכתב
נ"כ כדכתיב קיו"ט ע"ג וע"ג לידך חס"ד שם שכתב
א' חמם ע"פ מה שכתב רש"י לא תעווכ נפשי
לשאל למדט שהקב"ה מונע את חטוא מלהכשיל
לפי א"ש דה"ק אהה ס' לא תעווכ נפשי לשאל כל'
כיד הינה"ר שהוא ענמו נקרא שאל שפסיר כחו
מעלי שלא יוכל להכשילני מאי טעמא משום דלא
תתן חסידך וכו' כלומר תלמידיו שהם ספידים ובשכילם
גם אני חסידך שחלפתי מן החטא לא אראה שחת
עכ"ד ונעיס הדברים ויורק כי בא תיבה זו קרי
וכתיב דכתיב חסידך ל' רבים דקאי אל התלמידים וקרי
חסידך לשון יחיד דרמו לרב החלמה ועיין כסופ"ד
דעירובין דג"כ ע"כ גבי דכתיב אס תשיב משכת רגלך
וע"ג דדוק

וכל המחטוא את הרכים אין מספיקין כידו
לעשות תשובה כדי שלא יהיו תלמידיו
יורדים לשאל והוא טחל העוה כוהכי איתא בקוספת'
שם אכל כנמ' שם איתא שלא יקא הוא כנ"ע ותלמידיו
בניהם ע"ג

שנא' (משלי כ"ח) אדם עשוק כדס נפס ער
בור יטס אל יתמנו בו פי אדם עשוק
כדס נפס (ש"ס עליו עשוק דס) הוא המחטוא
אין

(והלכת בדרכיו)
 ח"א

אבות הראש (ח"א) מצינו

נפיש מערכת ע שפלה קטו

דעת דהיינו מורת ענוה שנקרא דעה כדאמ' בסיג' ד"ה ע"א לעולם ולמד אדם מדעת קוט (והירש"י לזהוב את הנמיכות) שזרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני וע"ה ולכן כיט הענוה בדעת כדאמרי' שם ע"ב אריכ"ל בא וראה כמה וכו' מי שרעיתו שפלה וכו' והכ"א בתענית ד"ו ע"א ובסנהדרין דמ"ג ע"ב וע"ה והיינו דאיתא בתרגום יב"ע וכלקוט פ' בהעלותך רמז תשל"ט והאיז משה עניו מאד בדעתו וע"ה כל' שהיה דעתו שפלה והכונה שלא היה קומך על דעתו וכמ"ס הנאון מהר"ר לבי הורש חיות כהנהגתו על התלמוד כניטון דכ"ו ע"א גבי מ"ה שם ענוותנותו של ר' זכריה וע"ה ח"כ שהיה דעתו מעורבת עם הכרויות וכמ"ס בכחוכות ד"ו ע"א לעולם תהא דעתו אל אדם מעורבת עם הכרויות ע"ה שוהי ממדת הענוה לעשות כרצון איש ואיש וכדפי' רש"י שם ולהיות שזה עם הקהל וכמ"ס במד' קהלת ע"פ אס רוח המושל וכו' אבל וחיזל בן מתניה הלוי מכני אסף היתה עליו רוח ה' בתוך הקהל שהשוה ענינו לקהל וה"ד ע"ר אמו"ר. כס' כפש כ"ח מער' זו אות ל"ח עש"ד ודוק.

כל המין (מאמר י)
 סוגה א' עין ח"א

(לכ) **דרכי** ה' הקב"ה מלמדנו לענוה ויורקו מדרכיו לאחזו בדרכי ה' לקיים מצות והלכת בדרכיו מה הוא חנון אף הוא מה הוא רחום וכו' הדמ"א כס' דוממות א והרב מט"ל בתהלים כ"ה בשוק ודרך ענוים וכו' וילמד ענוים דרכו וכ"כ הרב אורחות נדקים ש"כ ד"ח ע"ב כי הענוה היא קולם לעלות לדרכי ה' שכ' ודרך ענוים וכו'.

(גל) **הדר** כ' מו"ה מדרש תלפיות דפ"ד ע"כ דמי שעושה ענוה ומשפיל עצמו זהו הדר והדרו ותפלתו וזהו מ"ה כנמ' הדרי כי יע"ה וז"ה (תהלים מ"ה) והדרך ללח רכב על דבר אמת וענוה לרק וזה טעם שנקרא האתרוג פרי עץ הדר על כי הוא גדל על כל מים בין זכרים בין נקבות המורה א הענוה והשפלות כמ"ס כס' ילקוט ראובני פ' בראשית ד"ו ע"ד ותהי על ראש רישיה דזעיר סה"ק אכ"ה ח"א דס"ג ע"ג וע"ה וכן יהושע על סיוחו עניו כמס"ל מערכת יו"ד או"א וכה הדר לו כדאי' בילקוט וזאת הכרכה כפ' בכור שורו הדר לו.

(לה) **הויה** מורה על הענוה והנאה עונם ככל אותיות של שם הויה והעניו משלים שם הויה כ"ה כפש חיים מער' זו אות ס' ומנן הוא למי שהוא עניו וכפרע ממי שהוא בעל גאות וכמ"ס שם כס' הנו' במערכת יו"ד או"ס כשם י"ה ועיון כס' דבש לפי מער' זו אות ט"ו שכ' ענוה גימ' ה' היות רמז שומשכו ה' חסידים ליה כהתקוותה עם דודס ע"ה ולכן העניו גאחו כחזק כמ"ס שם באו"ח וכס' חומ"א ס' וראה אות ח' וע"ה ודוק.

לה הוראת

והלכתם בדרכיו דעוה נא
איסור הכאה דעוה נא
ביאור "מה הוא קדוש אף אלה..."
באיסור חובל בצדק
וחורג את צדקו

ספר

אבי עזרי

ביאורים בענינים שונים לפי סדר הרמב"ם
(סדר מדע אהבה זמנים)

בעזרת החונן לאדם דעת

מאת

אלעזר מנחם מן ב"ר עזריאל ז"ל שך

מוואבוילניק (ליטא) כעת בבני ברק

ספר המפתחות

לכל חלקי ספרי

אבי עזרי ובית המדרש

הוצאה חדשה אשר נכלל בה כל המהדורות

בני ברק — תשנ"ה

מראש ועד סוף וכיוצא כ"ל, לפי שכן מפיו של הקצ"ה, ח"ש ולא קם נביא, ר"ל שנבואתו חכה קיימת לעולם בישראל, רק במשה ואחי שפיר אות ג'.

(יא) כל התורה כולה נקראת תורת משה, אף שיש בה סיפורים שהם מקובל באומה, או שנעשו באותה עת, אעפ"כ מסרה לו הקצ"ה כל המעשה ביתר ידיעות מ"ח פנים, או שגם בחיבות הסיפור נרמזים דברים אחרים רבים אין קץ, והכל נגלה למשה, ואף נבואות שנאמרו לאחרים, כמו לאברהם, נח, יצחק, יעקב, ח"ו לא כמעתיק משה אותם וכתבו בתורה הקדושה, כי משה שזכה באספקלריא המאירה, כאשר מסר לו השי"ת עתה ברו"ה, ידע אותה הנבואה ביתר נח, זולתי פרשה בלעם, לא כי רק כמעתיק בעלמא שאלולי סתם הקצ"ה אחריו כוונה מצלעם כי מהפכה לרע ח"ו, אבל הקצ"ה ציאר לעצמו צפי בלעם בכל מיני כוונות ואחי שפיר אות א', ע"כ לא נקראת ספרו של משה עכ"ל. והנה אין לי מה להוסיף על הדברים האמיתיים האלו, רק מה שאורו עיני אחרי ראיתי הדברים הנ"ל, בזה לבין יותר את גודל הנסיון של העקידה, שלכאורה הרי כי דיבר עם אברהם ואמר לו מפורש קח את בנך יחידך אשר אהבת את יצחק, ופירש לו מפורש הכל שאין מקום לטעות, וכי שצידו להמית ולהחיות, איך יעלה על הדעת להמרות את פיו, ואם שומעין דברים מפורשים בציוי כך וכך, וכי זה נסיון נקרא, הלא לא כי מקום להוראת ביתר איך לפרש הציוי קח את בנך את יחידך וכו'. ולפי הדברים האמיתיים הנ"ל מיושג ומובן שפיר מאחר שגם נבואתו של אברהם כי באספקלריא שאינה מאירה, וכמו שכתב הרמב"ם כאן בתחלת דבריו, כל הדברים שאמרו הם דרך נבואה לכל הנביאים הראשונים והאחרונים וכו' וכן כתב לעיל בזה"ש שגם נבואת אברהם אבינו כי כן, וגם להנבואה של העקידה כי לריכין לפתרון של הנביא בעצמו שהוא אברהם, וגמלא שהי לריך אברהם לפתור את המשל שהראו לו, באופן זה שכי אמר לו שיעלה את יצחק בנו יחידו אשר אהבו לעולה, ועיי' שנפשו כי זה ובהירה פתר לו כן ולא כי לו שום נגיעה להורות ביתר בק"ן טעמים לפתור צורה אחרת, שהרי באמת אחרי הדברים האלו, מובא ברש"י המדרש שאברהם אמר עכשיו אפרש שיחתי אחמול אמרת לי כי באתק יקרא לך זרע ואח"כ אחי אמרת קח את בנך וכו' והעלהו לעולה, ועכשיו אחי אמר לי אל תשלח ידך אל הנער וכ"ל לא חשב כלום בשעה שאמר לו הקצ"ה והעלהו לעולה, ופתר לעצמו את הנבואה שיעלה לעולה את יצחק. זהו הנסיון אף אחרי הציוי, והדברים מאירים בעיני.

אמר לא תאור. (ב) ענין אספקלריא המאירה. (ו) הענין אף שמחזות הנבואה בעולמות עליונים, אעפ"כ המחזות שוב יורדת לאט לאט ומתגשמת, עד שהפתרון נמלא בנשגת הנביא על מה ירחמן בעולם השפל, וכמעט אז רוחו חוזרת אליו כמעט. (ז) כל הכוונות האמיתיות מתרשמים בנפשו ואינו צורך חזק לנפש והנביא מסתכל בנפשו ויודע הפתרון, ואעפ"כ הרי זה דומה למציע בזכות, אם בזכות נבואה ירוק, אדום, נכוד, חכלת, כן נראין לו כל המצות ירוקין, אדומים וכו', אף שרואה בדברים בלי שינוי, כן הענין ננבא, כל שנפשו זכה ובהירה, רואה הפתרון נח ומתחלה. זה שאמר במשה רבינו ע"ה, שנפשו היתה בעולם המעלה ונסתכל באספקלריא מאירה. (ח) ואעפ"כ חלילה, גם שאר הנביאים לא נחנכוו שקר ח"ו, למאי דאמרינן חלום אחד מששים נבואה, וכן היה גם שם, רק דחלוס בל דרוב ענין ומעט אמת מעורב, עד שא"ל וקשה להשיג פתורו, ועכ"ל אמרו החלומות הולכין אחר הכה, ודון מיינה לנבואה, שנאמת מחקיים בעולם השפל אח"כ כפי אשר נרשם הפתרון בנפשו. (ט) ומכ"ט מובן דאמרינן גזרת נביא חוזרת, דאורים וחומים אינה חוזרת, לפי שכל דבר שילא מפיו הקצ"ה מפורש אינו חוזר, רק דנבוא דכה אחר מעורב בו, פתרון שכל האנושי כ"ל, ע"כ יתכן שיחזקל, משא"כ בא"ת שהם מאירין ומחממין דבריהם א"ל להתבטל.

(י) ומובן אות ד', דס"ד שיצרכה השי"ת במחזה, והוא בנפשו הניתועבה, נפש רחבה ועין רעה, ידע שהפתרונות שיהיה בנפשו רעה יהי לישראל כ"ל, אבל השי"ת אמר לו מפורש ברכות, זה שאמר לא תיש אל, היינו לא נבואה מצרכם שיוכל להתבטל כאות עי'. וגם עתה מה כחי לעשות, והוא מצרכם צפירות, ואילו בקסמים ונחשים כי מצרכם, שהם עוד כמה מדרגות בשפל החלום, אשר שם השקר שליט ושורר, שם גבורתו להפוך מן הקלף אל הקלף, בפתורני נפשו כ"ל, וברי קראם שמו בלעם הקוסם, אבל הם כי לבד נרש ואין עוד מלכדו כתיב, ח"ש לא קסם וכו', לא עיי"כ הם מתחזקין, כ"ל כי מפיו, כעת כאשר נודע לי עתה בלדק אומר שלישראל אין הקסם וניחוש פועלים כלל ומובן אות ד' ב'. ומובן אות ג', דלא מלינו נביא שיאמר דבר נכב סלח, רק על פרע מקום או זמן, אחר ענין שיחזקל, והוא מטעם אות ע' לפי שיחזקל שיחזקל, ולמה יגידו לו לעתים רחוקות, זולת מרע"כ כתב שירת האזינו עתידות לישראל כל ימי עולם והכל כ"ל, זולת בלעם אמרו בילקוט, כל מה שישראל אולכין בעו"כ אינו אלא מצרכותיו של בלעם, וכי דייקת במקרא חמלא כ"ל, שהגיד

הלכות דעות

שנאמר והלכת בדרכיו כך למדו צפירות מלכו ז', מה הוא נקרא חנון אף אחי היה חנון, מה הוא נקרא רחום אף אחי היה רחום מה הוא נקרא קדוש אף אחי היה קדוש ועל דרך זו קראו הנביאים לאל בכל אותן הכנויות ארץ אפים ורע חסד לדיק וישר תמים גבור וחזק וכיוצא בזה לכודיע שכן דרכים טובים וישרים, וחייב אדם להנהיג עצמו בזה ולהדמות אליו כפי כחו עכ"ל.

ועל מה שכתב הרמב"ם מה הוא קדוש אף אחי היה קדוש קשה לי ממה דאיתא במד"ר ויקרא פרשה כ"ד

בפרשת

פ"א ה"ה ר'. ומי שהוא מדקדק על עצמו ביתר ויתרחק מדעה ציונית מעט ללד זה או ללד זה נקרא חסיד כי"ד מי שיתרחק מגובה הלד עד קלף האחרון ויהיה שפל רוח ביתר נקרא חסיד חו היה מדת חסידות ואם נתרחק עד האמצע בלד ויהיה ענין נקרא חכם חו היה מדת חכמה ועל דרך זו שאר כל הדעות והסידים הראשונים היו מעין דעות שלכן מדרך האמצעית כנגד שתי הקצוות יש דעה שמעין אותה כנגד הקלף האחרון ויש דעה שמעין אותה כנגד הקלף הראשון חכו לפניו משורת הדין ומלויין אנו ללכת בדרכים האלו הציוניות ובהם הדרכים הטובים והישרים

נפרשה קדושים תהי, וכך חיתא שם קדושים תהי יכול
כמוני, ח"ל כי קדוש אני קדושתו למעלה מקדושתכם, ולפי
מה שכתב כאן הרמב"ם אדרבה ממה שכתב כי קדוש אני
יש להדמות אליו להיות קדושים כמוהו מה הוא קדוש אף
אתה קדוש, ואולי שלבדמותו אליו נדרש מהקרא זה שכתב
הרמב"ם והלכת דרכיו וע"כ נדרש כאן מה שכתב כי
קדוש אני למעט הוא שקדושתו למעלה מקדושתכם ור"ח
בפירוש הרמב"ם על ההורה שם צ"י קדושים שכתב מהח"כ
שנדרש והתקדשתם וכייתם קדושים כי קדוש אני כי כשם
שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים כשם שאני פרוש כך
אתם תהיו פרושים, הרי שנחלקו הח"כ עם המד"ר בדרש
כי קדוש אני, והרמב"ם כאן כתב לפי הדרש של הח"כ.

ונראה שכתב בציורו בדרש שנדרש צמד"ר ח"ל, ואין
סתירה לדרש מה הוא קדוש אף אתה שזריכין
להדמות אליו, לפי מה שכתב הרמב"ם לקמן צ"ג ח"ל
(שמה יאמר אדם הואיל והקנאה והתאווה והכבוד וכיוצא
בהן דרך רעה הן ומוציאין את האדם מן העולם חפרוש
מבן ביתו ואתרחק ללך האחרון עד שלא יאכל בשר ולא
ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה ולא ילבוש
מלבוש נאה אלא השק והאמר הקשה וכיוצא בהן כגון כהני
עכו"ם, גם זה דרך רעה היא ואסור לילך בה במהלך דרך
זו נקרא חוטא וכו', כך אמרו חכמים לא דיך מה שאסרה
תורה וכו' ועל כל הדברים האלו וכיוצא בהן לזה שלמה
ואמר אל הרי לדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה תשומם
עכ"ל) מזה מבוחר שאין ללכת צמדה בפרישות בקנה האחרון
שהרי מליון חנו על יסוד העולם ולא לתוכו בראה כי אם
לשבת יורה וח"כ מלות קדושים תהיו שפירוש הוא פרושים
תהיו אף שגם ע"ז נאמר מה הוא אף אתה, וקדושת הקב"ה
היא למעלה מעלה גדולה כדכיל הרבה יותר מקדושת האדם
שהוא מלווה בה, מ"מ בהגבול והמדה שהאדם מוזכר בה
שלא יפגע בישוע העולם ושלם יבא משומם נאמר מה הוא
קדוש אף אתה קדוש וזהו מה שאמר המד"ר יכול כמוני
היינו הפרישות בקנה האחרון, ח"ל כי קדוש אני, שקדושתו
למעלה מקדושתכם וצאמת הרי כל העולם ומלואו וישוּב
הכל הוא מלוננו יחברך וע"י השגחתו הפרעית העולם
מתקיים והתבונן היעב בכל הדברים.

פ"ג ה"א. שמה יאמר אדם הואיל והקנאה והתאווה והכבוד
וכיוצא בהם דרך רעה הן ומוציאין את האדם מן
העולם, אפרוש מבן ביתו ואתרחק ללך האחרון עד שלא
יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה
נאה ולא ילבוש מלבוש נאה אלא השק והאמר הקשה וכיוצא
בהן, כגון כהני עכו"ם כוכבים, גם זה דרך רעה היא
ואסור לילך בה, במהלך דרך זו נקרא חוטא, שחרי הוא
אומר בחיור וכפר עליו מאשר חטא על הכפש, אמרו חכמים
ומה אם חיר שלא פירש אלא מן היין לריך כפרה המונע
עלנו מכל דבר ודבר על אחת כמה וכמה, לפיכך ליוו חכמים
שלא ימנע אדם עלמו אלא מדברים שמנעתו החורב בלבד,
ולא יבא אסור עלמו נזדרים ושבוטות על דברים המותרים,
כך אמרו חכמים לא דיך מה שאסרה תורה אלא שאסר
אסור עליך דברים אחרים, ובכלל זה חלו שמחנין תמיד
אין בדרך טובה, ואס"ו חכמים שיבא אדם מסבף עלמו
במענית, ועל כל הדברים האלו וכיוצא בהן לזה שלמה
ואמר אל הרי לדיק הרבה ואל תתחכם יותר למה תשומם
עכ"ל

יעיין כאן בלח"מ שכתב שכתבין בשבועות פי שבועות
שמים בתורה, כתב שאף שכתבין פוסק דאסור
לחבול בעלמו, מ"מ פוסק שחל שבועה להרע לעלמו משום
שאין האיסור מפורש בתורה, וצ"ע למה לריך לזה, בלא
לפי מה שמשמע בהחבול דל"א צ"י שכל דאסור לו לחבול
בעלמו הוא משום כל דל"א בקפר שאף חיר הוא חוטא
שאסור לער לעלמו, וכמו שפוסק כאן הרמב"ם, וח"כ
פשיטא דע"ז חלה שבועה, שחרי אם נשבע שלא יאכל ביום
חלה בשבועה וכן בשאר מיני ער, וע"כ חלה בשבועה
גם על לחבול לעלמו, וכמו שחלה שבועה שלא תשתה יין
אף שחיר נקרא חוטא עבור שזינר עלמו מן היין, ונראה
דהנה הרמב"ם פ"ה מהל' חובל ומזיק ח"ל כתב אסור
לאדם לחבול בין בעלמו בין בחבירו ולא החובל בלבו אלא
כל המכה אדם כשר מישאל וכו' ח"ז עבור בלא חשש
שנאמר לא יוסיף להכותו וגו'. ולכאורה צ"ע שכתבין
כלל הדין הזה לחבול בעלמו שאסור עם הדין שאסור
לחבול בחבירו, וברי בחבירו יש לאו מפורש לא יוסיף
ואינו החובל בעלמו הוא רק משום הדין דאסור לער
לעלמו, כמו שאסור לישב בבענית, אולם הוא פשוט שודאי
בלא דברי ר"ל בקפר, ואם כ"י מותר לער לעלמו ממילא לא
הי' איסור גם לחבול לעלמו, אבל מאחר שיש איסור לער
לעלמו, ואינו בעלים על עלמו לענין זה, שוב ממילא הדין
שאסור לחבול לעלמו מהאי קרא דלא יוסיף, ונלמד מהאי
קרא בהנאמר לענין להכות את חבירו, שכתב כן אסור
להכות את עלמו, אף שפשע בקרא הוא על אחרים ומה"ע
אינו לוקה אם חבל לעלמו, מ"מ לענין האיסור נלמד מהאי
קרא שגם לעלמו אסור לחבול, וזהו שכתב הרמב"ם צ"ה
מהל' חובל ומזיק ח"ל שאסור לחבול בין עלמו בין בחירו
שכולל יחד, שבתרייתו האיסור הוא מהאי קרא לא יוסיף,
וזהו שזריך כר"ן לפרש בטעם מה ששבועה חלה על הרעה
עלמו, משום שאין האיסור מפורש בתורה, משום שהוא
רק לימוד מהקרא לא יוסיף אבל פשע בקרא הוא על
אחרים ואינו לוקה רק בזה חבל לאחרים ולא אם חבל
לעלמו.

ובמה הדין בחבלו שהאיסור חבלת עלמו הוא דין תורה
מהאי קרא לא יוסיף, אלא שאין מלקות, כן הוא
לענין ראייה, אף שאין עליו חיוב מיתה בבורג לעלמו,
משום שהקרא ברובא הוא שברג לאחר, מ"מ נלמד מהאי
קרא לא תרעה גם על עלמו, וכמו שכתב הרמב"ם צ"ב
מהל' רועה ח"ב שגם בורג עלמו הוא שופך דמים ועון
הריגה בידו, ומה שאין עליו חיוב מיתה ב"ד הוא כמו
שכתבתי שמי' הקרא איירי בבורג את חבירו, וגם בבורג
ע"י גרמא יש עליו עון ראייה, וברי בן נח נהרג אף אם
בורג ע"י גרמא כמו שכתב הרמב"ם צ"ט מהל' מלכים
ח"ד ע"ש בזה כפתו לפני ארי או שהניחו ברעב עד
שמת בן נח נהרג, אלמא שיש בזה עון ראייה אלא שישראל
אינו נהרג, ומה שכתב הרמב"ם צ"ב מהל' רועה ח"ל
שאף שאין בהן מיתה ב"ד, מ"מ חיוב מיתה לשמים, אין
זה חיוב מיתה ביד שמים, כמו כל הני שנמנו בסוף פרק
כל הנשרפין בסנהדרין וחשנן הרמב"ם צ"י מהל' סנהדרין,
שחרי אלו כגון הבורג בגרמא או בורג את עלמו לא נמנו שם
וע"כ שאין זה נקרא חיוב מיתה ביד שמים, אלא שכל
הפירוש שהוא מגדרי שבר ועונש שדינן מסור לשמים,
אבל אין זה חיוב מיתה ביד שמים, והוא פשוט וברור.

דאסור
לחבול
באדם
לפיכך

מלך חסידים
מלך חסידים

אבן חסידים

הלכות מלוה ולוה

פרק א

כיון דלפני מוכר ולעשיר רשות ליל דלכך תנא מימא דמכ דליכא מוכר לפני מקרא דהעבט מפנינו כו' עגור דקס ונשיעור מוכר של דקס וכיון עד סומא וכך קרא דלס כסף מלוה לא מיירי במכר של דקס וכך קרא כו' רשות ומימא דמכ דליכא דמלוה לבעדים פני לעשיר, אבל לרי ישמעאל נאמר דסבר דמלוה כלוהא לפני אינו נשיעור מוכר של דקס, ואפי' ביוחר ממנום אם מבקש כעני ללוות מייב ללוות לו, ואפשר דכו' אם מוכר שבעני יכיר לו דלמי משהו לכוזר לו, ועינתי דס' אכנס ססד ורלתי שכתב ג"כ דמלוה כלוהא כו' ביוחר ממנום אלא דמסתפק בכתב כו' כשיעור, וכתב דלון סברא שוכי' מייב ללוות כל ממנו שמה דתמן לו לקנות סמורא, ועכ"פ כיון דלרי ישמעאל מיירי כך קרא בעני דכא' ליוף מהעבט מפנינו שכו' מוכר, איכ' אי' לפקש דלמי עמי כו' בעשיר ומי' דלמי עמי כו' פיר על את עמי ומכ דכתיב את עמי כו' רק לומר דעמי ונכרי עמי קודם אפי' אם לנכרי דכתיב, וכן כתב כרמב"ם דפי' כי' לו, וכיון שפסק כרמב"ם כר' ישמעאל לכן לא כתב כו' דעמי עשיר עמי קודם כיון דלפני מוכר וכר' לו, וכן מוכר מכ שכתב דכא' כי' כל כנוגש בעני דלפניו כלי קרא מיירי בעני ועל זכ קאי כללו דלמי פכ"י לו כנושכ, אלא דכתיב ג' לא כתב בעני משום דבגמי גבי איסור לא כחכר עמי אלא ככל מוכר.

הלכה א מצות עשה להלוה לעני ישראל שנאמר אם כסף תלוה, את עמי את העני עמך, יכול רשות תלמוד לומר העבט מפנינו וכו' ומצוה זו גורלת מן הצדקה אל העני השואל שזה כבר נצרך לשאל וזה עדיין לא הגיע לסדרה זו והתורה חסידה על מי שיסנע מלחלות לעני שנאמר ורעה עינך באחריך האביון וכו'.

מ"ז ללוות לעני ישראל, הימכ גדולק שלא כזכור שמתעל ללוות גם לעשיר ואפי' אם לא כיו' כלוהא לעשיר עדין מלוה זו אלא ממלוה במילות סודים מימ קשב שלא כזכור זכ כלל לא כאן ולא בכלי מתנות עניים, וכן נספד במלוה כתב שונו ללוות לעני ולא כזכור גם שם כלל שיש מלוה ללוות גם לעשיר ובגמ' דבי' דף ט"א מוכר דמלוה ללוות גם לעשיר, דליתא שם דתני רב יוסף אם כסף תלוה את עמי את בעני עמך עמי ונכרי עמי קודם, עמי ועשיר עמי קודם, ופריך בגמ' עמי ונכרי עמי קודם פשיטא ומשני לא נלכד דלפי' לעכ"פ דכתיב ולישראל במוס, ומדלג פריך עמי ועשיר עמי קודם פשיטא מוכר דלעשיר נמי איכא מלוה לכוונת וברייתא זו איתא נמי במכילתא, ומפרש כרמב"ם דעמי כו' גם לעשיר, וכתב אחר כן את בעני לכוונת דלמי יש עמי כו' קודם לעשיר וכן בירוש' פ"א דפ"א כ"י א' איתא כדקס נכנס לעניים וגמילות סודים בין לעניים בין לעשירים, ואיכ' קשב שלא כזכור כרמב"ם כמלוה ללוות לעשיר ועוד יותר דגם דכא' כי' כתב כל כנוגש בעני ועומד דעשיר ליתא לאו, ולפי' כגמי דכך קרא מיירי גם בעשיר א"כ גם לאו דלמי תכ"י לו כנושכ כו' גם בעשיר, ואף דכלאו כו' דוקא בזמן שיודע שאין לו מי' משכנתא לכ' גם בעשיר שיש לו נכסים ויודע כמלוה שעתה אינו יכול למכרם.

הלכה ב ג כל חנוגש העני והוא יודע שאין לו מה יחזיר לו עובר בלא תעשה שנאמר לא תחזיק לו כנושה, ומצות עשה לנכס את העכרים ולדורצו לו שנאמר דכר' תגוש ספי' חשמונה לסדו שזו מצות עשה, אסור לאדם דרוראות עצמו דבעל חובו בזמן שיודע שאין לו, אפי' דעבור דפניו שלא יפחידו או יכלימו אע"פ שאינו תובעו ואין צורך לומר אם תבעו.

אסור לאדם להראות עניו לנפית, כלמי' כתב דעת כרמב"ם דאפי' דבגמי מפיקין ליה מקרא דלמי תכ"י לו כנושכ משמע לכרמב"ם דליכא אלא איסורא ולאסמכוו אקרא דלמי תכ"י לו כנושכ, ובגמ' כרמב"ם של כגאון ר"ס דלון ז"ל בעיר דכספד במלוה כתב דזכו לאו גמור, ומי' מלכ דדברי כלמי' נכונים וכן דכלכותיו חז' נ', אכן ד' כרמב"ם כמכ שכתב ואין לך לומר אם תבעו אינם מוכנים כלל דכא' זכו פיקר' כלאו איכרל דלפני' ככא' א' מיירי דכא' ג' גם בעשיר ומי' אינו מיושב דכ"פ כתב בכתבם וכו' גם בעני, ומכ לך לכושמינו דליכא איסור, ולכאורכ' כי' אפשר לומר דכלאו כו' דוקא אם תבעו במחשך ובגניבה כמו שכתב כל כנוגש בעני, אכן לכד שכו' הימכ דכא' לאו דלמי יגוש כו' בשמיטת וכן כתיב לא תסיח לו כנושכ, ונושכ כו' מי שחייבים לו כדכתיב כל בעל משכ יוד, ועוד יותר מנושכ דלי אפשר לומר כן דכתיב מכלי שביעית כלי א' כתב כנוגש מוכר מפניו שפירש עליו שביעית עובר בלי' שפירש לא יגוש, ומעורר דגם כלאו דלמי יגוש מוכר בתפוסת למד ואיך איך אפשר לומר דלמי לא תכ"י לו כנושכ אינו עובר בתפוסת למד, ונראה

והנראה כז' דכנס כמכ שכתב כרמב"ם יכול רשות סיל כעבט מפנינו וכו' מדברי המכילתא כן, ופ' יתרו על קרא דלמי מוכר אגוים ר' ישמעאל לומר כל אם שכתוב רשות מן משלכ וכי' קשב אם מימא דפסוק דלמי כסף מלוה כו' מלוה עכ' ללוות בין לפני בין לעשיר דאיכ' בידי דרש' ר' ישמעאל אם כסף מלוה מוכר וליף מקרא דהעבט מפנינו, דכא' קרא דהעבט מפנינו כתיב להדיא בעני וכי' יסוד אחר וכי' גלמוד מוכר דכך קרא דלמי כסף מלוה דכתיב דה בין לפני בין לעשיר כו' ג"כ מוכר, לכן סובר כרמב"ם דכו' משלוקה כמלוהא ובגמ' כתב כרמב"ם דפי' יתרו דלמי' בנכס דף ס"א ע"פ פליג על ר' ישמעאל דלמי' שם אם רכב לעשות של אדמכ יעשה ע"פ, ולכן גם כן ברייתא דדרש' את עמי את בעני דלמי עמי כו' לעשיר, פ"כ מולקת על ר' ישמעאל ולא סברא דלמי כסף מלוה כו' מוכר, אלא דכך קרא כו' בין לפני בין לעשיר ואין צו מוכר אלא דקאי אספסא דקרא לא תכ"י לו כנושכ ודוקא בעני מוכר מקרא דהעבט מפנינו.

ואף דגם לפני' קשב דליכ' למכ לך קרא לכקדים עמי לעשיר

ואלח
קצת

פרק י

הלכה ד. אבל אם הבטיח על הטובה ואמר שיהיה כך וכך ולא באה הטובה שאמר בידוע שהוא נביא שקר ולא מצינו שחזר בדבר טובה אלא בחורבן ראשון כשהבטיח לצדיקים שלא ימותו עם הרשעים וחזר בדבריו וזה מפורש במסכת שבת.

תמזהו ע"ז דעכ"פ הא' מצינו שחזר ולמה הוא נביא שקר. ונראה דכצנאור הוא דשם אמר יחזקאל את כל הנבואה ביהודי מאמר הקב"ה לעובר ועטמה מדת הדין ושחזר הקב"ה אבל לא כיחם הכטחה קודמת ע"פ נביא לעובר שאז אינו חוזר בשום פנים וזה שכתב הרמב"ם חזר מפורש במסכת שבת דלכאורע מצויר בכתוב שכתבנו כיחם רק על הרשעים ואח"כ כתוב ויחלו צלגשים הזקנים א"כ כיחם חזר נגד הנבואה וע"ז אמר שפורש במס' שבת דדרשין אל תקרי ממקדשי אלא ממקדשי, וכייוונו שצטיק הנבואה כבר כיחם הכחזר וזה אינו סותר שאינו חוזר על הכטחה עובר.

הלכות דעות

שיכיה שפל רוח ציחור וכו' ג"כ בהכנסה אבל צמצע לריך לכויה במדה צינונית בכל הענינים כינוי שלא יכיה אינו מרגיש מה שריך לכרגיש אלא שיכיה וחקן ולא יקפיד כלל.

פרק ו

הלכה ח. בדא בדברים שבין אדם לחבירו, אבל בדברי שמים אם לא חזר בו בסתר מכלימין אותו ברבים ומפרסמים חטאו ומחרפים אותו בפניו ומבזין ומקללים אותו עד שיחזור למוטב כמו שעשו כל הנביאים בישראל.

עיי' לח"מ, ונראה דכונת הרמב"ם במה דמחלק בין אדם לחבירו ובין אדם למקום וזהו משום דבין אדם לחבירו אין רשות ליחיד לדון דשמה יש לו טעם עליו ואף שאינו אומר לו עבד אינך דלא מגלי טעמיה אלא לצי' דינא, וזהו דין רק לצי' ומצויר ברמב"ם בפכ"ד מהל' סנהדרין דיש לדון לפשות מריבא עם הראוי לריב עמו עיי"ש, ולכן ליחיד אין רשות אלא בבין אדם למקום דכיון דרואה שפוצר איסור מפורסם אין לו טענות ע"ז.

הלכות עבודת כוכבים

וכי שחיטת חנז או שחיטת צכמ מחוסרת אבר פתוחים הם מספיתת אורח ומניסוך מי רגלים, אלא מראין הדברים שהכחמים שפוערים בשחיטת חנז אין להם חולדות בעבודת כוכבים ומי שפער במחוסרת אבר ג"כ ס"ל כחכמים, אבל רב יודור ורב נחמן אלינא דרב סבירא לכו כרבי יודור וכתנא דספת וכן כלתא דכל כעין זכיחא וזריקת של פנים המשחזרים חייב אפילו שלא כדרכה, וכשאמר רב יודור עבודה כוכבים שפוצין אותה במקל לא שיכא עבודתה לא בשצירק ולא בזריקת אלא צעין אחר ורצותה קאמר דאטיג דעבודתה במקל זרק מקל לפניה פטור הואיל ואין עבודתה בזריקת ואינה משחזרת.

וכתב הכ"מ וכן בלח"מ הא דרבינו פסק כרב אף דבעין עבודת כעין פנים כדאמרין בע"ז דף נ"א ע"א משום דאח"כ איכא מימרל דר"י אמר רב דרב מחייב צורק מקל אלא שאינה נאסרת

ולא לפוצדי גלולים. ופשוט דזהו דוקא לענין מזהב דאליו חשמשון דלגבי קאי, אבל בדין נביא שקר מפורש כאן ברמב"ם דשייך גם בין האומות, וראיתי בספר עבודת המלך שהק' דכא גבי נביא שקר ג"כ כתוב כי יקום בקרבך ומריבא צספרי לרבות את האשכ ואמאי לא ממעטין מניה במו גבי מזהב דאליו חשמשון.

ונראה דבדין נביא אמת כתיב מקרבך ממעטין ולא מחו"ל וזהו על הנביא, אבל בדין נביא שקר כתיב בקרבך ואינו על הנביא אלא על מעשה נבואת השקר ואם נבוא למטע חו"ל לריבין אנו לומר דדין זה אינו נוכח אלא בדרך ולא בחו"ל חכ' א"ל דכא קיי"ל כל מזהב שאינה חלוי בדרך נוכח בין בדרך בין בחו"ל ואף דמה דמצינן אשכ הוא על הנביא ולא על מעשה נבואת השקר יש לומר דכיון דלא נוכל למטע נביא מחו"ל כיון דלא כתיב מקרבך ע"כ אמרין דבקרבך הוא רבוי דמי שיכ' בקרבך אפי' אשכ.

פרק א

הלכה ה. ומי שהוא מדקדק על עצמו ביותר ויתרחק מדעה בינונית מעט לצד זה או לצד זה נקרא חסיד, כיצד מי שיתרחק מגובה הלב עד הקצה האחרון ויהיה שפל רוח ביותר נקרא חסיד וזהו מדת חסידות. ואם נתרחק עד האמצע בלבד יהיה ענין נקרא חכם.

בלח"מ נחקש מהו דדברי רבינו, חדא שכרי צפרק השני כתב שאסור ללבוש במדה צינונית צמדה בטעור ואין כתב כאן שבעוש זכ וכו' דרך צינונית נקרא חכם, ועוד קש' שכרי כתב ששחי' בקלות אינך דרך עובר ואם האדם נוטה לאחד מהם לריך שיחזר עלמו למוטע וכן כתב שהוא מידת חסידות לפשות כן, ועוד הקש' עיי"ש.

ונראה דטיקר בחילוק דדברי הרמב"ם, שהוא מחלק בין מידות א"כ שיכיה צמצעו ובין הכנסה, שטיקר מדות האדם יכיו במדה צינונית כינוי כמו שצויר בכו"ל ד', אבל ענין הכנסה וכו' ענין אחר שמה חסידות לומר בהכנסתו וצריב הענינים יכיה נוטה לצד החסידות, אבל זהו חזן משגור וגלוח שצמדה זו לריך להכנסה

פרק ג

הלכה ד. ספת לה צואה או שניסך לה עבוט של מי רגלים חייב, שחט לה חגב פטור אלא איכ היתה עבודתה בכך וכן אם שחט לה בהמה מחוסרת אבר פטור אלא איכ היתה דרך עבודתה בכך, עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל שבר מקל בפניה חייב ונאסרת זרק מקל בפניה חייב ואינה נאסרת שאין זריקת המקל כעין זריקת הדם שהרי המקל כמו שהוא והדם מתפזר.

השגת הראב"ד, שחט לה חנז פטור אלא א"כ כיחם דרך עבודתה בכך, א"ל אין כדעת מקבלת כל זכ,

כל י"ג פועל שאמר פנו לאשתי וזני וכו' אין שומעים לו שנה
זכת חורב אלא לפועל פלמו, ומבואר שאינו רק דין כיחר ואוכל
משל שמים אלא דשעת מלאכתו יש לו זכות וכשפסמו ומנע ממנו
זכותו לריך כשוכר לשלם לו שפי לא כפי אותו לפשות מלאכה
דאף שפועל אוכל משל שמים זכו קודם מלאכתו דאינו יכול לומר
חנן לאשתי וזני, אבל בשעת מלאכתו כגר יש לו זכות ואם פסמו
וכפועל לא רצה לחזור בשביל זה ועשה מלאכתו כפי שכתנו כיון
שלא מחל לו בפירות על אכילתו שפיר יש לומר דחייב בצמלים
לשלם לו, ויכ"י כן פ"י כרמ"ה צמח שכתב חסמו צמ"ה דחייב
לשלם, ונפ"י וימ"ה דמכ דכתב כרמ"ה צמ"ה כד ללמד על צמח
אבל גם בפועל אפשר דיסבור ככרמ"ה.

בפ"ה מה"י שאלה כל אי צמח"ה לצמח שטח כרמ"ה דכצמח
עלמח חוזרת לצמח דמכ דשייך נו כפ"ל אף שצמח
עלמח אינו של מ"מ כממון הוא שלו, ע"פ כל דמיא ציננות
דף ס"ז דכ"ן שש פרכ מיראל יאכילנכ כרשיני תרומה, הביא
דברי תהום' שחלקו על רש"י שפי כ"ן שש פרכ מיראל בשוכר
שקבל תרומה א"ס תהום' או תהום' או תהום', וקשו תהום' דכ"ן
כ"ו רביה וכתבו אלא איירי בשואל, ולמד כה"ר שסבורים דכ"ן
שואל יכול להאכיל לכפר תרומה, וכן הביא דברי רש"י שכתב
על מה שפי גירסאות כישנות ותסב"ה וכי נמי דחייב באונסין,
צמח רש"י כ"ג וכי נמי דחייב בגנב ואבד, וכר"י גורם
כגירסאות כישנות, וכתב כרמ"ה לישב זה משום דפשיטא לגמ'
דגם שואל לא יוכל להאכיל תרומה, והנה ברש"י כהשקפה
תמכתי על דבריו דבדאי אין כונה תהום' לזה אף פיינתי בסקרן
אורח ור"י שגם הוא מפרש כפירושו ותמכ על תהום' דבדאי
אין כ"ן בשואל יכול להאכיל תרומה וכפ"י כר"י, אבל גם
אחרי שר"י דברי כ"ן אורח צמח אלא שאלו כונה תהום' כלל
לזה, ולכ"ה אמר כ"ן דל"ך שפי ברשותו לאונסין ולכש"ה
ולגמ"ה דמי, ומכ שכתבו תהום' אלא איירי בשואל ודאי אין
כונה בשואל למד דכ"ן שש תנן ושואל לאו כיוני שם,
ואפי' אם מחל אינו חייב בשואל משעת שאלה אלא משעת מיתב
ובפרט דפיינ דוקא תרומה לכש"ה ונפ"ה דמי, וכונה תהום'
הוא רק לכש"ה על רש"י שפירש כ"ן ששכר וכו', וכתבו
דכ"ו כ"ו רביה לכן כתבו אלא איירי בשואל, וכונה דכ"ו שואל
ושם כפר לאונסין וכש"ה ונפ"ה דמי לשלם כשומע של עכשיו,
אבל לא מלך על דעתו דשואל יוכל להאכיל תרומה מכ שמפוש
גמ' לכיוון, וכן רש"י שכתב כ"ג וכי נמי דחייב בגנב ואבד
זכו משום דשוכר תנן, ואף שכתבין דסק לישב דקיס להגמ'
שואל נמי אינו מאכיל, וכתב על כה"ה רש"י ולאו דוקא לא
בשביל זה נד"י דרש"י סובר דלא כמפורש בגמ', אלא דרש"י אינו
רוצה לדחוק בזה וכי, וכרמ"ה דר"ו לישב בגירסאות
כקדומות ובפרט שכן גורם כר"י, אבל זה מפורש בגמ' דפיינ
דוקא כל כ"ו תנאים שיתחייב באונס ונכ"ה ונפ"ה דמי.

ובמה שיישנתי ע"פ דין דשם פרכ שיטתו של כרמ"ה דפרכ
עלמח חוזרת לצמח כיוני דכ"ן שש לו לכשתגנב ותרכ
ותשלימי וכו' והקנה לו כפר, אלא דכ"ן דשעת דגופה לא
מקני ליה כ"ן גוף כפר לא כקנה לו ולא כקנה אלא כממון
שלב וכיוני כמו בשם פרכ, ובזה מקרייא כפר של לפני דין
ממון ולכן כפ"ל שלו, ובדאי גם בשואל אינו שייך לו כפ"ל, אלא
בשאלם ולא רצה לישב ושואל עד שישלם.

בפ"א מה"י מלך כל אי כנחתי דברי האכנה סדר דשיפור
סומח הוא רק על דוקא ולא על גמ"ה. לכולות, כתב
פ"י דכרמ"ה בפירוש מפורש דגם לגמ"ה יש שיפור סומח, וכן
הוא בשנות אליהו שם מד' כירושלמי, וכנה מד' כרמ"ה אין
לכש"ה דכ"ן מפרש גמ"ה שכתבתי שם דקאי על דוקא, אבל
בירוש' מפורש שם דגמ"ה הוא על כלואה וכמו שכתבתי בספר,
ומ"מ קאמר דמכ דתנן דאין לכ"ה שיפור זכו צמ"ה בגופו אבל
צממונו יש לו שיפור, וכו"ה נאמח תימכ גדול על האכנה סדר.

ומ"מ כיון שמשמיה אכנימו עליו וכללים בכל דרכיו אי אפשר
שיסב טעות מפורש במקומו, ולכן יש לומר שכיון שפ"ה כסנ"ה
דבריו נכונים דלא שייך בזה תקנה אופ"ה שכתבנו שכתבנו אל
יבצנו יותר מפורש דמיא בכתובות דף י' טעמא שלא יטרכ
לבריות, לכן יש לומר דמכ דאמר בירוש' על מה דתנן גמ"ה בין
כ"ו דאין לכ"ה שיפור כד"ה דמיא בגופו, אבל צממונו יש לכ"ה
שיפור כיוני משום דזכ ודאי גם לכירוש' דדוקא הוא צמל
גמ"ה, וכרמ"ה מפרש דוקא על דוקא וכירוש' מפרש על דוקא
וכלואה, ולכן אומר בירוש' דמכ דתנן דגמ"ה אין לכ"ה שיפור
זכו בגופו אבל צממונו יש לכ"ה שיפור, וכיוני דכ"ן לענין דדוקא
יש לכ"ה שיפור, אלא שפי אפשר לכוסף על בגופו גם בכלואה,
ולכאור"ה השנתי דכ"ן גם צמ"ה של כלואה ג"כ יש איך שיפור
כמש"כ שם האכנה סדר צממונו דא"ה לומר דכל זמן שמונה אלא
מעות פנויים מחייב לכולת דשעת ידמ"ה גם לו לקנות לבריות,
אבל באמח אינו מיושב בזה דכ"ן מכ דתנן אין לכ"ה שיפור אינו
שמוחייב צמל שיפור, דאמ"ה בפ"ה סייב צמל שיפור, דכ"ן שיפור
פ"ה אי' משפ"ה ופי"ה דכ"ה דיכול להפריש כל שדכו פ"ה,
משפ"ה בתרומה ופי"ה בירוש' ובר"ה שם, וא"כ מה דיש ע"כ קלח
שיפור בכלואה אינו אלא דאינו מחייב בכל צממונו, אבל כיון
דתקנה אופ"ה ליתא בכלואה ומותר לו לכולת כל צממונו פ"ה
בכלואה אין לכ"ה שיפור, ואולי אפשר דא"כ דאי יכול בירוש'
לכוסף גם כלואה ולא נחמ למלך בזה ומ"מ הוא דומק.

וצראה דכיון דכסנ"ה דברי האכנה סדר נכונים דלא שייך
בכלואה תקנה אופ"ה כיכי שכלוב נאמן וצמ"ה, לכן
נראה למלך באופן אחר דכיון דתקנה אופ"ה שלא יבצנו יותר
מחומ"ה הוא בין לפני בין לפי"ה, וכיון דעיקר שיפור סומח הוא
שכ ראשונה מן הכ"ן וא"כ מן כ"ו כ"ו כדאמ"ה בירוש' שם
וכב"ה תהום' בכתובות דף י', אי"כ א"ו רואים שגם על ר"ו ואפי'
מרום כר"ה יש תקנה אופ"ה, אי"כ אם הוא עוסק במסחר ונדון
כמ"ה הוא לריך לכולות מחמונו לאסרי פ"ה כסנ"ה הוא כמו דמ'
כ"ו יש תקנה אופ"ה שלא יבצנו יותר מפורש, אי"כ גם לזה שלא
ילוב כל צממונו וכו"ה לא יתעסק ויר"ה יש ג"כ תקנה אופ"ה שאינו
לריך לבטל מה שכתב צממונו יכול לבריות אלא עד חומ"ה, אבל כל
זכ הוא צמי שפוסק במסחר, אבל מי שאינו עוסק ופרנסתו הוא
מאומות או ממערכ ויש לו מעות פ"ה כסנ"ה לא שייך בזה
תקנה אופ"ה, ולכן אפשר דדינו של האכנה סדר נכון צמי שאינו
עוסק קצוץ במסחר, אלא דמי"ה כתב דמסחר שאינו מחייב
לכולות כל צממונו שמת ידמ"ה לו איך דבר לקנות, אבל מי שפוסק
במסחר גם בכלואה דינו כמו דדוקא כיון שכתבתי הוא לריך
לבריות, ועכשיו כבר לא קשה מה שלא נחמ בירוש' למלך בכתבו
זכ וסמך על כסנ"ה צמ"ה דשייך תקנה אופ"ה.

מה שזשנתי לחתן אחותי הרב הגאון המובהק מ"ה
אליעזר מנחם שך שליט"א ר"מ דישיבת בית יוסף
בפה עיר הקודש.

במה שכתבתי בפ"ה מה"י שכירות כל י' לצמח דין נסכא
דרי"ה דאינו נאמן צמינו לומר ידי סטפי צמינו דלי צמי
אמר לא סטפי ע"פ ד' כרמ"ה שביא כמ"ה פ"ה מה"י מלך כל
ד' צמינו לא מכני צמקס מוקס שכל מה שציד אדם הוא שלו,
ולכן לריך לבוא לדין כפ"ה שאמר ויכ"ו דאיכ"ה פ"ה ליכ"ה כפ"ה
שאמר אלא מינו ומינו לא מכני, כתב פ"י דכ"ה כרמ"ה אין
זכ מספיק דכ"ן כתב בפ"ה מה"י מלך דכולת שטר צמ"ה
וככתב טוען פרעתי כ"ו משפ"ה וכו"ה נגד שטר נאמן אף
צמינו לטוען פרעתי צמל כפ"ה שאמר כמו בשטר פקדון דנאמן
לסמך כחמ"ה צמינו דנאמן, כאמ"ה שכתב כרגשתי אר"ה בזה
אמר

מצור חלוקה
ש"ס

אין האל

הלכות מלוה ולוה

פרק א

כיון דלעני מוכב ולעשור רשות ליל דלכך סגול נימא דמכ דלויכא מוכב לעני מקרא דכענכ העניטע כול מנור לזקב ובשעור חוב של לזקב וכיון עד סופה, וכך קרא דלם כסף חלוק לא מיירי בסוב של לזקב וכך קרא כול רשות ומימ לשמעין קרא דמלוק לכקדים עני לעשיל, אבל לר' ישמעאל נאמר דכבר דעלית כלולא לעני אינו בשעור חוב של לזקב, ואפי' צוחר מחומש אם מבקש כמי ללוות חייב לכלות לו, ולעשר דכח אם חובש שכמי יכ' לו ודאי מפות לכחור לו, ועיינתי צ"ל אכנח ססד ורליתי שכתב ריב דמלות כלולא כול צוחר מחומש אלא דמסתפק בנכח כול בשעור, וכח דאין סברא שיכ' חייב לכלות כל ממנו שמה חדמן לו לקנות סחורה, ועכ"פ כיון דלר' ישמעאל מיירי כך קרא בעני דכח לויף מבכנכ העניטע שכול חובש, איכ' אלא לערש דחא עמי כול בשעור ועיכ' דחא בעני כול פ"י על חא עמי ומכ דכתיב חא עמי כול רק לומר דעמי ונכרי עמי קודם אפי' אם לנכרי צריכה, חכ' כתב כרמזים צ"ל כ' כ' ז', וכיון שעסק כרמזים כ"י ישמעאל לכן לא כתב כל דעמי ועשור עמי קודם כיון דלעני מוכב ונכרי, וכן מיושב מכ שכתב צ"ל כל כנוגש בעני דלשיתתו כלי קרא מיירי בעני ועל זכ קאי כללו דלח סכ"י לו כנושכ, אלא דכ"ל ג' לא כתב בעני משום דנכרי גבי איסור לא כחבר עמי אלא בעל חוב.

הלכה א מצות עשה להלוה לעני ישראל שנאמר אם כסף תלוה, את עמי את חעני עמך, יכול רשות תלמוד לומר חעבט תעביטנו וגו' ומצוה זו גדולה מן הצדקה אל חעני השואל שחבר כבר נצרך לשאל חח עדיין לא חגיע למדה זו והתורה חספידה על מי שיבנע מלהלות לעני שנאמר ורעה עינך באחיק ואביון וגו'.

מ"ע לכלות לעני ישראל, פתח גדול של חזקת שמעל לכלות גם לעשיר ואפי' אם לא כול כלולא לעשיר מדיו מלכ ז' אלא ממלות גמילות חסדים מימ קש של חזקת זכ' כלל לא כול ולא צ"ל מחנות עניים, וכן בספר כמלות כתב שצ"ל לכלות לעני ולא חזקת גם שם כלל שית מלכ לכלות גם לעשיר ובגמ' צ"ע דף פ"א מוכח דמלכ לכלות גם לעשיר, דליתא שם דחיי רב יוסף אם כסף חלוק חא עמי חא כעני עמך עמי ונכרי עמי קודם, עמי ועשיר עמי קודם, ועריך בגמ' עמי ונכרי עמי קודם פשיטא ומשני לא נלכד דלפי לפכ"ס צריכיה ולישראל צמח, ומדלח פריך עמי ועשיר עמי קודם פשיטא מוכח דלעשיר נמי איכא מלכ לכחות וצריכיה ז' חיתא נמי במכילתא, ומערש כמלצרים דעמי כול גם לעשיר, וכתב אחר כן חא עמי לכחות דלם יח עמי כול קודם לעשיר, וכן בירוש' פ"א דלויכא כל' ח' חיתא כלדקב מוכח לעניים וגמילות חסדים צין לעניים צין לעשירים, ואיכ' קש של חזקת כרמזים כמלכ לכלות לעשיר, ועוד יותר דגם צ"ל כי כתב כל כנוגש כעני ומכח דכעשיר לויכא לאו, ולפי כגמ' דכך קרא מיירי גם בעשיר ח"כ גם לאו דלח תכ"י לו כנושכ כול גם בעשיר, ואף דכללו כול דוקא צמח שידוע שאין לו מימ משכחה לכ גם בעשיר שית לו נכסים וידוע כמלכ שעתה אינו יכול למכר.

הלכה ב ג כל כנוגש חעני וחחא יודע שאין לו מה יחזיר לו עובר בלא תעשה שנאמר לא תוזה ל"ו כנושה, ומצות עשור לגוש את העניים ולרצור לו שנאמר דכרי תגוש ספי השמותה למדו שזו מצות עשה אסור לאדם לרצאות עצמו לבעל חובו בזמן שידוע שאין לו אפי' לעבוד דפניו שלא יפוזרו או יכליבו אע"פ שאינו תוכנע ואין צריך לומר אם תבעו.

והנראה חכ' דכח נכח שכתב כרמזים יכול רשות פ"ל כענכ העניטע וכול מדברי כמכילתא כלל, ובני יתרו על קרא דחא מוכח אכנים ר' ישמעאל לומר כל אם שכתוב רשות חח משלש וכו' קש חא נימא דמכח דחא כסף חלוק כול מלות עשה לכלות צין לעני צין לעשיר דאיכ' דריש ר' ישמעאל אם כסף חלוק מוכב ויליף מקרא דכענכ העניטע דכח קרא דכענכ העניטע כתיב לדיח' בעני וכי יסוך אחיק וכיוי גלמוד חכ' דכך קרא דחא כסף חלוק דכתיב ציה צין לעני צין לעשיר כול גיכ מוכח לכן סובר כרמזים דכול מחלוקת כמנאס ונלתיכ כתב כמלצרים צ"י יתרו דלכ"י כזכחים דף ס"א פ"ב פליג על ר' ישמעאל דאמר שם חא רכח לעשות של אדמכ ועשכ פ"י, ולכן גם כך צריכיה דדריש חא עמי חא כעני דחא עמי כול לעשיר, פייכ מחלוקת על ר' ישמעאל וכל סברא דלם כסף חלוק כול מוכב, אלא דכך קרא כול צין לעני צין לעשיר ואין צ' מוכב אלא דקאי אסופא דקרא לא תכ"י לו כנושכ ודוקא בעני מוכב מקרא דכענכ העניטע.

אסור לאדם לכרואת עמנו לנפית, כלפימ כתב בדעת כרמזים דלעייג דכגמי מעקין ליה מקרא דלח חכ"י לו כנושכ משמע לכרמזים דליכא אלא איסורא ואסמכתו אקרא דלח חכ"י לו כנושכ, ובגליון כרמזים של כגלון ר"ס דלון ז"ל כעיר דכספר כמלות כתב דכול לאו גמור, ומימ מלכ דדברי כלחיימ נכונים וכלן צכלכותיו חז' בו, אכן ד' כרמזים כנחכ ואין צריך לומר חא חכמו חייס מוכנים כלל דכח זכו עוקר כללו איכר דלפושטיכ צ"ל ח' מיירי ככ"י ג' גם בעשיר וימימ אינו מיושג דעכ"פ כתב צמחם וכול גם בעני, ומכ צריך לכשמעמו דליכא איסור, ולכחורכ כיכ אפער לומר דכללו כול דוקא חא כנכו צמחק ובגנישכ כמו שכתב כל כנוגש כעני, אכן לגד שכול חיתא דכח לאו דלח יגוש כול בשמיטת וכלן כתיב לא תכיר לו כנושכ, ונושכ כול מי שחייבים לו כדכתיב כל בעל משכ ירו, ועוד יותר מנולר דלי אפער לומר כן דכפיו מכ"י שביעית כל' ח' כתב כסוכה סוכ' מחנינו שפכרס עליו שביעית עובר גליח שנאמר לא יגוש, ועבולר דגם כללו דלח יגוש מוכב כנפיתס למד ואיכ' איך אפער לומר דלח לא תכ"י לו כנושכ אינו עובר כנפיתס למד ונלכ

ראי' דגם לפ"י קש דאיכ' למכ צריך קרא לכקדים עמי לעשיר

+ ד"ה חלוק דהש"ס
מצור

אין האל

ואף לעשרים. אך זה דוקא כשבאין שמים לפניו
בשם או שמי קודם כ"ל. משא"כ כשבא עשיר
לבקש סליחה וואו ית לו בראש שנה מעשה לעשות
ג"ה, או אלו רשאי לעשות אולי לאחר זמן יבא עמי
ועשה מלוא גדולת יוחד, ומחוייב ליתן לו מיד כיון
דחובתו דג"ה עליה דידים רמזא באדולת לרין לקיים
מיד המעשה. וא"כ מי שית לו מעשה טובים לעשות
ממק ג"ה ויחזקן לו עמי בשעת דוחקו ודלי שמא"כ
גדולתו היא אלל המלוא שיהיה לעמי מלוא כחוד, כי
אלו היה מודקן לו מקדש עשיר היה מוכרח לסלוחו
אח המעשה ולא היה לו כזה לעשות ג"ה לעמי. ועשה
שחזקן לו עמי מרמז מלוא דקדק:
והשלשון אה עשיר, שאף שבמלוא דקדק דרך שמי
לבקש ולחפש אח סיוקן, כיון שאח מתעפע
ובשע"כ מנשיט, (אף שיוחד ממע שבע"כ וגו')
שמי עתה וגו', כינו אח"כ נעשה בשע"כ מתעפע
ע"י מעשי עולמו, משא"כ בנפח החולת המהימם בשע"כ
מנשיט, אבל בג"ה שהחוב אף לעשירים ולעמי המלוא
כעול, ומלא כפרע זה שמי הוא המתעפע לעשיר,
שמי אף אח ידע לעשות ג"ה עם עמי דוקא אלו
יבא אח יחזקן לו עשיר מקדש, ומלא כחזקתן לו
עמי הוא מתעפע לו מלוא אחת יתקדש. ע"כ ששיר
מדקן על גומלי חסדים שית לבס מעשה טובים לג"ה
לדוק אח דלים (קודם שיוזמן לבס עשיר). כיון
שזה הם מתעפשים. ובהתא יחזק מה שיקדש המעשים
מ"ם דנקט אח דלים, הלא ג"ה בין לעמים בין
לעשירים. משום דכדל יעשה ב' מלוא כ"ל:
יצא לנו מסג'ל בסמטת סוף אל המעשים חמיר.
וא"כ לרין לבנין מפני מה בעתה לנו הקב"ה
(ויקרא כ"ו) והסלכתי בתוככם וגו' ויחתי מקבתי
בתוככם וגו', אחר לפי הנראה לא היה ראוי להקב"ה
לעשות לנו כן, כיון שאלחנו מתעפשים די לנו שיעש
לו מקדשותו וטובו ממקדס כבודו ולא להספיל א"ע
כביכול אליו. וגם קשה למה נאמר ועשרתי ברארן
מזרים, ליל להקב"ה לעשיר בעלמם, הלא לפי הראוי
לא היה לו לעשות גם דק בשחוד הסערתו ו"ל ליתן
אליו כמזרים. כל הענין דכסא כמנחת (פ"ז) דר"ל
מחן לפדחת שחזק יעשרו ארץ, עדות הוא לכל באי
עולם ששכניו שמים יעשרו אל, וא"כ לנורה אף לרין
וכלל כל ארבעים שנה וכו' מאי עדות אחר רבא
זה נר מערבי ששים טמן ב"ל שמן כמדה חכמות
וממנו היה מדליק וכו' היה מסיים וגו'. וקשה לעומ

זו עדיין. א"כ אחר מיתת שמעון הצדיק קשה
כזה נר מערבי למה היה לרין או למעשה, ולרין פ"כ
לומר ג"כ פסח ששיר לעולם:
ונראה לפי הספוט. דכסא ברארן מוכר"ל. וזק"ל
באר הכח כי זו שנה מקל מלחמה אחר
ברא אלמים לעשות, שחיבת לעשות אף לו הכנה
כלל. ואמר ו"ל שפירות לעשות לחקן כמו וימכר לפשות
ארצו. (עיי' נ"ס"ה שער א' פ' ב' ג' ד' ופירק י"ב),
כי הקב"ה מקר ביד האדם שהוא יהיה העושה ממנו
הכריאה ולכן, ומכר בידו כל המעשרות על כדרי
העולמות לקיימם ולתקנם לפי מעשיו. כי רק בשנה
הברירה לבדו היה הקב"ה בעולמו העושה בלי עזר
שכניו ששיר ברארן כל מקום אף יכנסו בחסד
וידעם שפעם וברכום, ואם לאו ח"ו ימעט חיותם
והשפעתו הכל לפי מעשי האדם, וזאת שאמר הכתוב
אחר ברא אלמים לעשות, שסם יעשו ויחזקו ויהיה
הכנסה לפי מעשיהם ואין ביד הקב"ה בעולמו לבסוף
קאפעס ופיר יחד מהפי מעשיהם. כי כן קבע הש"ס
בתחילת הברירה שיהיה כהנה העולם הכל לפי מעשי
האדם. ומלא שאלו מאמרים כביכול להסיר ית"ש
ומראים ארץ ארץ יתקב עם העולם. זאת אלו עושים
רש"מ אלו מראים לו ומאמרים ארץ ארץ לבריותיו
וידעם ההפך, ולסיק ח"ו אלו מראים לו שיעש
ההפך ויירע ח"ו. זה היה ע"פ פשוט כוונת
המורה, שאף שח"ו אין הקב"ה לרין לנורה וכלו
לנורה אלו בולמים. אך בזה הפרט כהנהנה עם
העולם מכר לנו ההלכה מתחילת הברירה. וכמו שאנו
מאמרים לו כביכול ולארין לרין כידוע, שאף שבהנה
אם לוקח מה חתן, לו מ"מ מאחר שאין שאל"ה
לכתיב לבריותיו, זה תלך אם לא כהנה נכיר מעשיו,
כי כן יסד המלך בתחילת הברירה, ומלא ששעור
לוקד גבוה ממנו. ולכן אלו מאמרים כיוון אחס"ה,
בסם שאין שיר ברעה ותוספת או גרמון ח"ו כלפי
מעלה. אך בזה הפרט ראויים אחריו להספיל שיר
ברכאו והמנחתו והשפעתו בכל העולמות כדלנו ית"ש
לכתיב מעורבו לבריותיו. (עיי' מה בלוקד בנפח החיים
שער ב' פ' ב' ג' ד' ו'.) והנהא לפי ששיר
הקב"ה והסלכתי בתוככם, שהוא כביכול יבא אליו,
כי כן ראוי כי בזה הפרט אחריו מעשיים ומרבים
הברכה בכל העולמות. ע"י מע"ע. וזה לוקד גבוה.
לכן יקרא הקב"ה מעפע כביכול בזה הפרט. ולכן
אח

הנהא לפי ששיר
הקב"ה והסלכתי בתוככם
שהוא כביכול יבא אליו
כי כן ראוי כי בזה הפרט
אחריו מעשיים ומרבים
הברכה בכל העולמות
ע"י מע"ע. וזה לוקד גבוה
לכן יקרא הקב"ה מעפע
כביכול בזה הפרט. ולכן
אח

כוחין להאי מיד הוא משום דס"ל דהשטר הוא דין משכון
על כדכתיב בהשכיר ע"י קל"ח סי' ס"ז סק"ז, ולכ"י הוא
דיש זכות לעל המשכון שאינו משלם החוב עד שיחזירו לו את
המשכון, אף שאינו מריות כלן כלל בהחזרת המשכון, והוא
דבולטרו התר לסבירא דיש לו היזק במה שהכתובה תחת
יד, כיוון משום דאי אין לו היזק, ס"ל להחזיר דכופין על
מידת סדום, ולכ"י הוא דבולטרו לסבירא דיש לו היזק מאי
החזרת המשכון, ושפיר מוכח דבעלמא כותבין שובר דאי אין
כותבין בעלמא ומשום דיכול לעטון שאינו רוצה להחזיר החוב
כלי החזרת המשכון גם הכא יש לו זכות זו, וכלכ"י נצין מה
דדחי רב פפא דבמקום שאין כותבין כתובה עסקין, דרש"י
פירש דלכן ליכא תשאל דתגבי פסם צי בכתובה, ולכ"י שפיר
י"ל דאין כותבין כלן שובר ולא בעלמא, וי"צ הכא כלן ע"כ
כותבין שובר כדאמרינן לקמן משום דלא אפשר, ואלא דנימא
דכונת ר"פ דמ"מ משום תשאל דאי אין כותבין, א"כ מה הולך
ר"פ לאוקמא במקום שאין כותבין, הכא יכול למדחי דלכ"י
מלך תשאל דלא הכי פורע, אלא שאני הכא כיון דצין כך
כותבין לכ"י ליכא נמי תשאל גם לתשאל זה, אולם לפמ"ש דעת
החז"ל דבדברי ר"פ, דר"פ מדחי דמכחא אין הוכחה למקום
אחר דכותבין שובר משום דהכא מייירי במקום שאין כותבין
כתובה, ולכן אפילו אי כותבין הכא שובר, ליכא נמי תשאל
דכותבין, משום דבעלמא איכא טענה דאינו רוצה לפורע כל
החזרת המשכון, משא"כ הכא דליכא משכון, ולפ"י י"ל דלר"פ
אפילו במקום דאי אפשר, דהכא בכ"י כותבין שובר, מ"מ
ליכא נמי תשאל בעלמא אפילו איכא דאי אפשר דכותבין שובר,
דשאני הכא דליכא טענה של החזרת משכון כיון דמייירי
במקום שאין כותבין כתובה.

דף יז ע"א גמרא והא אמר רב אשי אפילו למ"ד ובר מלך
שמחל על כבודו אין כבודו מחול, בקובץ תמכ
דברי מה דאין כבודו מחול הוא הלכה על העם שאף שמחל
המלך על כבודו מ"מ הם מחוייבין לכבודו, אבל איכא היסור
יש על המלך ע"י, וחמור דברי כמה דיונים איכא על המלך
שכח לריך לראות שיכא אימתו על העם, ע"י סבדרין דף כ'
ע"א דמלך שמת לו מת אינו יורא מפתח פלטרין שלו, וכן שם
בדף כ"ב דאין רואין אותו כשהוא מסתפר וכו', וע"י רמב"ם
ה' מלכים פ"ב ה"א ובי"ב שם, דכל זה הוא מלך דיוא דשום
תשים שחל אימתו עליך ע"י.

גמרא מצטלן ת"ת להולאת המת ולכנסת כלב, מה
דבולטרו כלן היתר מיוחד לעל ת"ת להולאת המת
ולכנסת כלב, אף דלכל המלוות שאי אפשר לעשות ע"י
אחרים מצטלן ת"ת, כדאיתא במוע"ק דף ע', י"ל לפי דעת
הרמב"ם צ"ל אבל פ"ד ה"א דהוא רק מדצריהם, אשמש"י
דאפילו על מלך דרבנן מצטלן ת"ת דהוא מלך דאורייתא,
ונשיטת רביו יונה בצרכות דהוא בכלל גמילות חסדים והוא
מלך דאורייתא, מ"מ כ"י במלך דגמילות חסדים ליכא כלכל
דמחויב לקיים גמילות חסד לזה האיש דוקא, ויורא במה
שמקיים גמילות חסדים לאיש אחר, ולכ"י אשמש"י דהוא
מחויב לקיים כלן גמילות חסד לזה המת.

גמרא רבי יוחנן אמר נעילתה כתיבתה מה נתינתה בששים
רצוא אף נעילתה בששים רצוא, י"ע דהא בתם
בנתינתה מה דבולטרו ששים רצוא אינו משום דהוא כלכל
בנתינתה כהורה שריך ששים רצוא, אלא שם היו ששים רצוא
מקבלן ממילא היו שם ששים רצוא, משא"כ כלן נעילתה דלא
נעלוב אלא מאחד, משום מה יאמרו ששים רצוא, והגרא
בזה, עפ"י מה דאיתא במכילתא פ' יתרו פרשה ג' י"א על
קרא כי ציוס השלישי ירד ה' לשיני כל העם, אמרו שם מה

כוח מיוג למפרע, ולא אמרינן, כדכתיב תר צב"צ דף ל' ע"א,
וכן בתר לקמן דף כ"ב ע"א ד"ה מנין ע"י, משא"כ אי הוא
דין חדש דיש לו כח להחזיר כיון שאין לנו האיסור אלא על
פיו, מכ"י אפילו אחר כד"ל, ע"י, [ומש"כ רש"י לקמן דף
י"ה ע"ב ד"ה אלא וכו' דאמרינן הא עקרי סבדוטיהו תוכ"ד
וכפ"ה שאמר ע"י, שאני התם דחל עליו דין כיון שהגיד,
ולכ"י נצין תוכ"ד], אולם דברי רש"י כלן י"ע דלקמן ד"ה
הכא פ"י רש"י דמכ דנאמן במתניתין מדין הפה שאמר הוא
מדין מיוג שכתב ח"ל כלכל אמרינן מיוג וי"ע, והגרא בזה,
דכנה רש"י כתב לקמן דהנפק"מ צין מיוג דאי צפי אמר,
למיוג דאי צפי שחיק, הוא משום דמיוג דאי צפי אמר
חמרינן דלמח לא חסיק אדעתיה ע"י, וכיוון דמיוג דאי צפי
צפי שחיק אמרינן דכ"י מסקי אדעתיה, וכן ביאר החז"נים
בספרת החר"י ר"ש צ"מ במה דחילקו דמיוג להוליא לא אמרינן
ומ"מ כתבו דמיוג דל"י צפי שחיק אמרינן אפילו להוליא,
דעממא הוא משום דמיוג דאי צפי אמר לא חסיק אדעתיה
אלא רוב האנשים, וכיון דאין בולטין בממון אחר הרוכ, לכ"י
נא אמרינן מיוג להוליא, משא"כ מיוג דאי צפי שחיק דכ"י
מסקי אדעתיה שפיר אמרינן אפילו להוליא ע"י, ולפ"י
ס"ל לרש"י דכ"י מה דיש לחלק צין מיוג דאי צפי שחיק למיוג
דאי צפי אמר, וכו' רק אליבא דשמואל דס"ל דאין בולטין
בממון אחר הרוכ, ומחלקין לדידיה צין רוב לכל, משא"כ
אליבא דרב דס"ל דבולטין בממון אחר הרוכ וי"ע לדידיה רוב
כלל, א"כ מה החילוק ממתניתין דהכא, למתניתין דלפ"ל גבי
משא"כ חמרינן נאנסתי ונסחפתי שדכו, ולכ"י פירש"י במתניתין
גם אליבא דרב דחילוק הוא דכפ"ה שאמר אינו מדין מיוג,
אלא דין חדש דמי שאמר יש לו הכה להחזיר, משא"כ בהגמרא
דנקט מיוג הוא אליבא דשמואל.

תוד"ה התם שור שחוט לפניך ור"י מפרש דהכא נמי איירי
כתובתו וכו' ולכ"י צין אומרת משא"כ חמרינן נאנסתי
צין אומרת מוכה עץ אני תחתך לא מהימנא וכו' עכ"ל,
ביאר דצריכס הוא דצין מיוג איכא תרתי הוכחה דעממא
אמת דל"כ כיכ משקר בטענה יותר טובה, צי דכיון דרש"י
הטענה השניה כיכ יכול לזכות דיינין ליכא כליל טען בטענה
השניה חוכה מדין הטענה השניה, והכא גבי משא"כ חמרינן
נאנסתי דגם אם היכה עומדת מוכה עץ אני תחתך נמי לא
היכה נאנסת, וא"כ כ"י אין המיוג הזה דמי לכל מיוג
שכתורה, וכיוון דהדין השני דהכא ע"פ הטענה השניה ליכא
הכא, אלא דיש לו רק דין כ"י דיש לנו הוכחה דעממא אמת
כיון דהיכה יכול לעטון טענה שאינה מגרע עלמה צב
וכיוון דלא היכה פוסלת נפשה מכונה, צכ"ג ס"ל ל'י
יבוסע דלא אמרינן מיוג, וע"י תר לפ"ל דף י"ג ע"א תוד"ה
רב אסי אמר נעלה, וכו' וי"ל דהתם לא הוה מיוג גמור
וכ"י אלא לפי שהיה טענה מעולה ביותר עכ"ל, וכיוון דמש"כ
תוד"ה כיון וכו' לרב פריך עכ"ל, ע"י צכ"ג ומלחמות
ומש"כ לפ"ל דף י"ב ע"ב צתוד"ה אלא.

עמוד ב תוד"ה וזו הואיל וכו' וי"ל דרוב נשים בחולות
נתיאות עדיף מרוב נשים הנישאות בחולות יש לה
קול עכ"ל, וכיוון משום דהוה כוח רוב מכל, וזה הוה רוב
מרוב ופשוט.

תוד"ה זאת אומרת וכו' מ"מ דיוק שפיר דבעלמא נמי
כותבין שובר וכו' עכ"ל, לכאורה י"צ דמה יושל לו
במה שלא יתלם עד שתחזיר לו הכתובה, כ"י היא תלך
ותשרוף הכתובה ואח"כ תגבה, ומה מריות בעל במה שאינו
משלם לה עד שתחזיר, והגרא בזה, דלכ"י דאינו מריות כלל,
מ"מ אי ס"ל דאין כותבין שובר יכול לעטון שאינו משלם עד
שתחזיר לו הכתובה, והוא משום דנראה דיסוד הדין שאין

מלמד, שאם יתעכב בבית הכנסת עד שהציבור כולו יסיימו תפלתם, יגרם ביטול תורה לתלמידים.

תשובה

לכתחילה ברור שילד חייב להתפלל את כל התפילה בציבור כדין חינוך בכל המצות.

אולם אם קורה אונס וזמנו מצומצם, אפשר להקל עליו ואעפ"י שבדרך כלל העוזב את בית הכנסת לפני סיום התפילה יש בו גם חשש של חילול השם, בכל זאת לילד אפשר להקל כשניכר שהגיע זמנו ללכת לתלמוד תורה והולך בדרכי ישרים.

גם למלמד, יש להקל, כיון שהוא פועל ומשועבד לעבודתו, ואם מכירים אותו המתפללים שהוא מלמד, ודאי ידונו אותו לכף זכות ויש להזהר מאד מגזל וגם מחילול ה'.

כשמגיע אורח ובעל הבית רוצה ללכת לשמוע שיעור

שאלה

מעשה ביהודי יקר אשר בחנוכה (או בחוה"מ) עזב את ביתו כדי ללכת לבית המדרש לשמוע שיעור, בדיוק באותו רגע הגיעו לעברו זוג אנשים מכובדים שבאו לבקרו ואת ביתו, אמר להם מיודענו, עכשיו אני הולך לשמוע שיעור, ואבקשכם לשוב אלינו בעוד שעה! כשראיתי מעשה זה, נחמץ לבי, ובצער רב הייתי, כי ראיתי שהאורחים נכבדים, והרי נאמר באהבת חסד חלק ג' פרק א' איתא בשבת קכ"ז אמר רבי יוחנן גדולה הכנסת אורחים מהשכמת בית המדרש, ורב דימי מנהרדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש. לפי זה אם השכים לילך לבית המדרש ונזדמנו לו אורחים, מוטב שיתעסק במצוה זו. ונראה דהני מילי כשאין לו בביתו מי שיקבלם כהוגן (ואם האורחים נכבדים ביותר, נכון שהוא בעצמו ישמש לפניהם לכבודם) דאי לאו הכי הא קיימא לן ביורה דעה סימן רמ"ו דאם נזדמן לפניו מצוה כשהוא עוסק בתלמוד תורה, ותוכל המצוה להעשות על ידי אחרים, אין מבטלים תלמוד תורה וכו' עכ"ל. לפי זה בעניננו היה על מיודענו להשאר בביתו ולקבל את האורחים.

שאלתי שאלה זו לת"ח גדול והשיבני, ענין הכנסת אורחים הנאמר באהבת חסד, אמור באורח שהגיע ממרחק ואין לו היכן להתאכסן וזקוק לבית ללון או

לסעוד, אבל הבא לביקור ידידות אין זה הכנסת אורחים, ויפה עשה היהודי היקר שקיים מה שנאמר "חייך קודמים" וקל וחומר לחייך הרוחניים. מהי ההלכה.

תשובה

אוצר החכמה

כעין דברי הת"ח הגדול, נאמר ברמ"א או"ח של"ג א' וז"ל: ולא מקרי "אורחים" (כדי שיהיה מותר לפנות אוצר בשבת) אלא שנתארחו אצלו בביתו... אבל כשזימן חברו לסעוד אצלו, לא מקרי אורחים, ואינו סעודת מצוה, רק סעודת הרשות, עכ"ל. גם ביור"ד ס"ט ה' נאמר: "שיעור שהייה במלח אינו פחות מכדי הילוך מיל, שהוא כדי שלישית שעה בקירוב". וכתב על כך הרמ"א: "ועל זה יש לסמוך... אפילו לכתחילה לכבוד אורחים... אבל בלאו הכי המנהג להשהות במליחה שיעור שעה". וכתב על כך הפתחי תשובה י"ג בשם סולת למנחה, בשם ת"א, "מקום שהוזכר כבוד אורחים, היינו כגון בעלי תורה ובעלי שם טוב, ומעשים טובים או עני בן טובים... לא מקרי אורחים אלא שנתארחו בביתו, אבל לא כשזימן אצלו חברו".

נאמר גם במסכת דמאי פ"ג מ"א מאכילים את האכסניה דמאי, וכתב שם הרמב"ם דהכוונה לאורחים. ובסימן תקט"ו א' כתב הרמ"א דיש מקילים לצורך אורחים דורון שהביא גוי לישראל ביו"ט וספק אם הביא מהמחובר, יעו"ש ובכל אלו ההיתר באורח שאין לו היכן להתארח, ולא בביקור ידידות.

ועיין בספר יוסף אומץ עמוד 322 שלשון "הכנסת אורחים" הונח על מי שמכניס אורח לביתו מרחוב העיר, כשהולך ותועה ולא ידע מי יאספו לביתו, כענין שנאמר: "ואין איש מאסף אותם הביתה ללון" (שופטים י"ט ט"ו) ויעוין עוד בספר החיים לאחי המהר"ל "פרנסה וכלכלה" פ"ג שהנותן אכסניא לאורח הבא, אינו נקרא הכנסת אורחים, כי האורח מעצמו בא, והוא לא הכניסו" ובעין דברי הת"ח הגדול.

אולם למרות כל זאת, נראה שבעניננו היה צריך מידענו להשאר בביתו לקבל את האורחים שבאו לביקור ידידות, ואעפ"י שאין זה בכלל הכנסת אורחים, להקל להם פינוי קופות, אולם לגבי זה שישאר המארח בבית, נחשבים הם לאורחים, שהרי כתב הרמב"ם (אבל י"ד א') "שכל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אותם לאחריך, שמצות גמילות חסדים היא מן התורה". ויעוין ברמ"א או"ח עת"ר א' נוהגים לומר (בחנוכה) זמירות ושבתות בסעודות שמרבים בהם וזהו סעודת מצוה עכ"ל. וכמו כן בחוה"מ. ולפי"ז